

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta
Katedra *občanského práva*

Svěřenské fondy
-
Trust funds

Diplomová práce

Jakub Hollmann

Školitel: prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.

Praha, *červen, 2014*

Prohlášení:

Prohlašuji tímto, že jsem diplomovou práci na téma: Svěřenské fondy zpracoval sám pouze s využitím pramenů v práci uvedených, a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

.....
Jakub Hollmann

Poděkování:

Rád bych na tomto místě poděkoval panu Prof. JUDr. Janovi Dvořákovi, CSc., vedoucímu mé diplomové práce, za ochotu při vedení této práce a za cenné rady. Dále bych rád poděkoval Prof. JUDr. Zdeňkovi Češkovi, CSc. za podnětné diskuse a za praktické rady pro přístup k problematice tématu této diplomové práce.

Obsah:

Praha, červen, 2014.....	0
Obsah:	3
1. Úvod.....	4
2. Antický fideikomis a jeho vývoj.....	7
2.1. Lex duodecim tabularum	8
2.2. Legatum	9
2.3. Fideikomis	9
3. Anglosaský trust	12
3.1. Založení trustu	15
3.2. Komerční využití trustu	18
3.3. Trustové společnosti a trusty	20
3.4. Trust na ochranu majetku	21
4. Civil Code of Quebec	23
4.1. Povaha a druhy trustů v CCQ	25
5. Zahraničně – právní úprava svěřenství	26
5.1. Francouzská fiducie	28
5.2. Německý Treuhand.....	29
5.3. Rakouská soukromá nadace.....	30
5.4. Italský trust	31
6. Svěřenský fond v NOZ	33
6.1. Vznik svěřenského fondu.....	34
6.2. Možnosti využití svěřenského fondu	36
7. Ochrana majetku před věřiteli.....	39
7.1. Ochrana věřitelů.....	42
8. Daňové aspekty svěřenského fondu.....	44
9. Postoj české odborné veřejnosti ke svěřenským fondům	46
10. Závěr	49
Seznam zkratk:.....	52
Použitá literatura	53
Internetové zdroje:	55
Resumé:	58
Summary:.....	59

1. Úvod

Dne 1. 1. 2014 došlo k účinnosti zákona č. 89/2012., občanský zákoník (dále jen „NOZ“), a tím i ke značným změnám na poli soukromého práva. V NOZ se nově objevily instituty, které občanský zákoník předešlý (zák. č. 40/1964 Sb.), považoval za přežité. Rozsáhlá a mnohaletá rekodifikace soukromého práva s sebou přináší kromě terminologických změn, opětovného zavedení dříve platných zásad či širokého pojetí věci v právním smyslu, také instituty zcela nové. Jednou z těchto „novinek“ je i zakotvení svěřenského fondu do českého právního řádu. Nejedná se přitom o institut v právním prostředí naší země zcela neznámý. Jak vysvětlím dále, institut svěřenského fondu zná právní věda již více jak 2000 let a je zakotven v mnoha právních řádech *common law*, ale i kontinentální právní kultury. Cílem této práce je poukázat na myšlenkový vývoj v oblasti úpravy svěřenských fondů, vysvětlit, jakým způsobem se dostal až do české právní úpravy, ačkoliv se jedná o institut tradičně upravený v *common law*, a popsat zahraniční úpravu v kontinentální právní kultuře, již se ta česká inspirovala.

Svěřenský fond vychází z pojetí trustu, což je institut charakteristický spíše pro anglosaské právní prostředí, kde má svůj původ a mnohaletou tradici. Na rozdíl od práva českého a československého, trust z úpravy anglosaské nikdy nevyrazil a je zde běžně využíván. Propracovanost institutu trustu a jeho široké možnosti využití byly právě jedním z hlavních důvodů, proč trusty v různých modifikovaných podobách začaly pronikat i do prostředí kontinentálního práva a jednotlivé země pod různými názvy tento institut převzaly. Svěřenský fond není ve své úpravě a podobě „čistým“ trustem, bývá spíše řazen k tzv. „*trust-like*“ institutům¹. Trust-like institut je pojem používaný pro instituty, které jsou založeny na základní podstatě trustu, avšak obsahují určité modifikace, které znemožňují daný institut nazvat trustem (*trust-like*). Nový občanský zákoník konstruuje úpravu svěřenského fondu ve značné míře odlišně nejen od klasického pojetí trustu v *common law*, ale také od obdobných institutů, které se objevují v právních řádech některých evropských států. Hlavním inspiračním zdrojem se stal občanský zákoník Quebecu, který byl v průběhu devatenáctého století silně ovlivněn právem francouzským. Proč se český zákonodárce nechal inspirovat úpravou

¹ RONOVSKÁ, Kateřina. Nové české nadační právo v evropském srovnání. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2010. s. 15.

tak vzdálenou a nevyužil úpravy obdobné v evropských zemích, se však můžeme jen domnívat.

Úpravu svěření nalezneme již v rakouském občanském zákoníku z roku 1811 a lze říci, že na území naší země byl hojně využíván, ale vzhledem k tomu, že institut svěření byl následně postupně odmítnut zák. č. 141/1950 Sb., zák. č. 97/1963 Sb. a zák. č. 40/1964 Sb., a tak vymizel z české právní úpravy, přestala se tomuto tématu věnovat i česká právní věda. Pozornost odborné i laické veřejnosti si tento institut získal znovu až v posledních několika letech, kdy se začaly objevovat stále hlasitější názory a požadavky na rekonstrukci soukromého práva. Požadavek úpravy oblasti správy cizího majetku získal mnoho sympatizantů.

V práci se dále zaměřím na obecné vymezení svěřenského fondu, jak jej pojímá NOZ, včetně návazností jeho vývoje z římského fideikomisu a naopak zvláštností, kterými se liší a vyznačuje. Jak jsem již zmínil, institut trustu má v kontinentálním právním systému několik příbuzných modifikací, budu se tedy rovněž věnovat srovnání a popisu zahraniční úpravy v rámci Evropy, a to především ve Francii a její úpravě fiducie, Německu a jeho Treuhandu a Rakousku a jeho soukromé nadaci. Ve své práci se budu rovněž věnovat využití svěřenského fondu jako instrumentu pro ochranu majetku, zejména se pak budu zabývat otázkou, zda lze prostřednictvím svěřenského fondu efektivně a legálně „schovat“ a ochránit majetek před nežádoucím dohledem státu a věřitelů. Jako protiváhu toho uvedu názory na obhajobu institutu svěřenského fondu v NOZ proti předpojatým přístupům části veřejnosti k implementaci tohoto institutu, jenž bývá někdy považován za legální nástroj k poškozování věřitelů.

Tato práce je rozčleněna do devíti hlavních částí, ve kterých se budu zabývat vývojem římské fiducie a trustu, dále pak hlavnímu inspiračnímu zdroji úpravy svěřenského fondu v českém právním řádu, a to quebeckému občanskému zákoníku. Čtvrtá část se bude věnovat zahraničně-právní úpravě institutů svěření podobných, založení, vzniku a fungování svěřenského fondu a v neposlední řadě jeho využití v praxi a daňovými aspekty spravovaného majetku. Pozornost bude rovněž věnována otázkám přijetí úpravy svěření ze strany české odborné veřejnosti. Práce je dopsána dle právní úpravy účinné k 30. 6. 2014.

Protože úprava svěrenského fondu je v české právní úpravě zcela novým institutem a na toto téma v české odborné literatuře prozatím neexistuje žádná relevantní publikace, vycházel jsem při psaní této práce z odborných článků a zahraniční literatury, zejména pak z quebeckého občanského zákoníku a z důvodové zprávy k NOZ.

2. Antický fideikomis a jeho vývoj

Institut fideikomisu v antickém Římě ve své původní podstatě reagoval na obecnou nutnost a společenský požadavek ukotvení a legalizace počátku dědického práva. Římští občané hromadili majetek a cítili potřebu jej ochránit pro své potomky či jiné osoby, kterým byl jejich přáním po smrti majetek předán. Dědické právo bylo poměrně rigidní a nedávalo zůstaviteli příliš příležitostí pro libovolné uvážení, jak naložit se svým majetkem. Společnost tak hledala jistou alternativu, která umožní ošetřit správu svého majetku jinou cestou, v souladu s platným právem. Tento záměr vedl k vývoji fideikomisu, tedy způsobu, jak převést majetek legální cestou po své smrti.

Římský historik Plútarchos uvádí, že nejstarší zmínky o principech dědického práva jsou obsaženy v devátém zákonu krále Numy Pompilia, a to *Magnos Vestalibus dedit honores, inter quos testandi vivo patre ius, et reliqua sine tutore agendi, ut viverent ad exemplum matrum trium liberorum*. - Vestálkám přiřkl velké pocty, mezi nimi i právo pořídit závěť za života otce a ostatní náležitosti spravovat bez souhlasu poručníka stejně jako matky tří dětí.² Z uvedeného vyplývá, že potomci nemohli volně nakládat, byť se svým majetkem, pokud spadali pod moc svého otce, resp. pokud byl otec naživu. Římské právo totiž neumožňovalo dělení majetku a celý majetek rodiny spadal pod moc jediné osoby v rodině, a to otce rodiny, tzv. *pater familias*. Všechny osoby spadající pod moc patera familias nenabývaly majetek pro sebe, nýbrž pro „hlavu rodiny“. Záměr byl jednoduchý a hospodářský. Dělení majetku v rámci rodiny by oslabovalo její ekonomickou sílu. Nutné je ovšem také zmínit, že právo nabývání majetku ze strany patera familias bylo pro potomky vyváжено vyživovací povinností z jeho strany. Tato povinnost se objevuje za doby vlády Oktaviana Augusta. Pro nesplnění této povinnosti hrozilo otcí soudní řízení a následná sankce³. V zákonu krále Numy tak sledujeme první počátky a zmínky o principech dědického práva. K řádnému zakotvení dědické soustavy dochází až v Zákoně dvanácti desek.

² SKŘEJPEK, Michal. Texty ke studiu římského práva, Praha: Orac, 2001. s. 19.

³ KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 143-145.

2.1. *Lex duodecim tabularum*

Lex duodecim tabularum je datován asi 449 př. Kr. a stanovuje hlavní zásady dědického práva. Zakotvení těchto zásad nám mimo jiné ukazuje, že se každý římský občan mohl domáhat svého dědického podílu žalobou. Přechod majetku byl možný až po smrti zůstavitele. Jednalo se o přechod řízený a bylo nutné stanovit dědice či okruh dědiců. Římské právo uznávalo dva způsoby dědění, a to posloupnost *intestátní* – dle zákona nebo *testamentární* – dle závěti. Absolutní přednost měla posloupnost testamentární (dle závěti). Jednalo se o respektování zůstavitelovy vůle a přání. *Uti legassit super pecunia tutelave suae rei, ita ius esto.* – Jak kdo ustanovil o svém majetku nebo o poručenství nad svým hospodářstvím, tak budiž po právu.⁴ Nebyl-li sepsán platný testament, přicházela na řadu posloupnost intestátní, a to v následujícím pořadí: první místo v intestátní posloupnosti náleželo nejbližšímu agnátovi; nebyl-li, vstupoval do dědických práv celý rod (*Si adgnatus nec escit, gentiles familiam*⁵ *habento*). I na patrony propuštěnců římské právo myslelo, když stanovilo, že zemřel-li propuštěnec bez závěti a dětí, vstupoval do dědických práv jeho patron (*Civis Romani liberti hereditatem lex XII tabularum patrono defert, si intestato sine suo herede libertus decesserit*⁶).

Dědictví nezahrnovalo pouze aktiva a náboženské povinnosti (tzv. *sacra*), ale rovněž pasiva, tj. pohledávky zůstavitelových věřitelů. Text, který nám věc dokládá, je následující: *Ex lege XII tabularum aes alienum hereditarium pro portionibus quaesitis singulis ipso iure divisum.* – Podle Zákona dvanácti desek jsou pozůstalostní dluhy rozděleny mezi jednotlivé dědice podle velikosti jejich podílů⁷.

Lze tedy říci, že obecně výhodnějším bylo pro případ smrti pořídit testament, jelikož zůstavitel mohl libovolně rozhodnout z okruhu zákonných dědiců o tom, kdo se stane novým nabyvatelem jeho jmění. Dědicem tak mohl jmenovat i osobu, která stála mimo tento zákonný okruh či uspořádat své majetkové poměry pro případ, kdy žádného dědice neměl a chtěl předejít přechodu svého majetku na stát.

⁴ Zákon XII desek, deska V. 3. Viz. SKŘEJPEK, Michal. Texty ke studiu římského práva, Praha: Orac, 2001. s. 35.

⁵ *Soubor familia označoval soubor rodinného majetku včetně sakrálních povinností*

⁶ Zákon XII desek, deska V. 8.

⁷ Zákon XII desek, deska V. 9.

2.2. *Legatum*

Dalším hojně využívaným institutem byl institut *legatum* neboli *odkaz*. *Legatum* bylo popsáno již Zákonem dvanácti desek. Jeho hlavním účelem bylo zabezpečení členů rodiny, kteří nebyli dědici. Postupem času však pro účely *legata* nastupují i další okruhy osob, a to na základě různých vazeb (přátelé z uměleckých kruhů, z vojenské služby či sportovních her). Ne vždy však byly tyto přátelské vazby natolik silné, aby tyto osoby zůstavitel označil za své dědice. Přesto si však zůstavitel mohl přát, aby po jeho smrti tyto osoby nabyly určitou část z jeho majetku. Mohlo se jednat o soubory majetku či jen o jednotlivé věci malého významu.

Pro případ smrti zůstavitel odkázal k tíži svého dědictví většinou konkrétní věc osobě, odlišné od dědice. Mohlo se tak jednat například o určitou knihu, sochu či otroka, který byl oblíbeným kuchařem apod. Díky této volné dispozici s majetkem institut odkazu nabyval velké obliby⁸. Obvyklé bylo, že odkaz se týkal jedné věci či menšího souboru věcí, nicméně stejně dobře bylo možné učinit odkaz k určité poměrné části dědictví nebo i k dědictví celému. Výhodné postavení odkazovníka oproti dědici spočívalo v tom, že odkazovník nenesl tíhu na pasivech váznoucích na pozůstalosti, zatímco dědic ano. Odkazovník však nenabýval odkaz přímo, ale zprostředkovaně přes dědice. Bylo nutné dodržet formu, aby odkazovník odkaz po zůstaviteli nabyl.

Přílišná formalita často bránila hladkému převodu majetku a vedle formálního civilního legatu se postupem času začíná vyvíjet legát neformální, tzv. *fideicommissum*. Jeho podstata je vyjádřena už samotnými původními slovy, tedy něco, co je něčí poctivosti či věrnosti (*fidei*) svěřeno (*commissum*).⁹

2.3. *Fideikomis*

Kořeny a počátky *fideicommissu* sahají do tzv. proseb, jimiž se zůstavitel obracel k těm osobám, jež od něj měly nějaký majetkový prospěch. Toto je odlišným znakem od *legata*, které mohlo být učiněno jen k tíži dědice. Neformálnost *fideikomisu* však měla i své stinné stránky, a to především nevymahatelnost právem – nebyla zde žádná ochrana civilním právem a odkazovník mohl pouze doufat, že dědic bude respektovat

⁸ KINCL, J., URFUS, V. - Římské právo. Praha: nakladatelství Panorama, 1990. s. 376.

⁹ KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK M. Římské právo. Praha: C.H. Beck, 1995, s.269.

s ohledem na obecnou morálku vůli zůstavitele a danou věc vydá. Až v období principátu (31 př. n. l. – 284 n. l.), kdy v jednotlivých případech, později en bloc, je fideikomisům potvrzena jejich právní vymahatelnost.¹⁰

Neformálnost vzniku fideikomisu se projevovala tak, že zůstavitel ve své závěti pověřil a určil dědice a doplnil své přání, aby dědic přesně popsaný majetek po smrti zůstavitele spravoval a obhospodařoval a po splnění určité podmínky, aby majetek vydal osobě určené v závěti. Celý vztah tak byl založen na důvěře mezi zůstavitelem a jeho testamentárním dědicem.

Obdobu proseb můžeme dále nalézt ve starších institutech občanského práva, a to v tzv. *commendationes*, neboli mandátech¹¹. Mandáta umožňovala Římanovi na smrtelné posteli svěřit do péče např. svému příteli určitou věc, aby ji uchovával a dle jeho pokynů s ní nakládal. I zde byl vzájemný vztah založen na důvěře a vznikla tak pouze morální obligace závazek splnit.

Profesor David Johnston z univerzity v Cambridge uvádí, že římský právník Gaius (2. stol. n. l.), ve svých pracích tvrdí, že fideikomis vznikl zejména proto, aby bylo umožněno dědit cizincům.¹² To nebude jistě jediný důvod vzniku, jelikož fideikomisem bylo možné sledovat mnohem více stejně podstatných cílů, jako je například požadavek propuštění otroka po splnění určité podmínky. Otroctví totiž nezanikalo smrtí vlastníka, jelikož otrok byl věcí a stával se předmětem dědické sukcese. Proces propuštění otroka na svobodu se nazýval *manumissio*. Velmi rozšířenou formou byla *manumissio testamento*, kdy vlastník otroka dával ve své poslední vůli otrokovi svobodu. Propuštění však muselo být v testamentu provedeno „slovy latinskými a rozkazovacími“ (*verbis latini set imperativis*), např. takto: *Stichus, servus meus liber esto!* (Stichus, můj otrok, budiž svoboden!). Na případ, že by propuštění nebylo v testamentu formulováno imperativně, platila od doby císařské taková *manumisse* jako tzv. *fideicommissaria libertas* (tj. osvobození dobré vůli zůstavené)¹³.

Profesor Jaromír Kincl pak ve svém překladu Gaia a jeho Učebnice práva ve čtyřech knihách pomáhá odkrýt způsob zanechání přání či příkazu v samotných fideikomisech. Gaius ve svých Institucích, komentář II., odst. 249 uvádí: „*Verba autem*

¹⁰ HEYROVSKÝ, L., Dějiny a systém římského práva soukromého. 4. vydání, Praha: J. Otto, 1910, s. 1144 -1145.

¹¹ JOHNSTON, D. Roman Law of Trusts. Oxford: Clarendon Press, 1988, s. 22.

¹² JOHNSTON, D. Roman Law of Trusts. Oxford: Clarendon Press, 1988, s. 21.

¹³ KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK M. Římské právo. Praha: C.H. Beck, 1997, s.65.

utilia fideicommissorum haec recte maxime in usu esse videntur PETO, VOLO, FIDEI, COMMITO; qua si omnia in unud' congesta sint.“ (Vhodná slova, jichž se pravoplatně při fideikomisech nejčastěji používá, jsou pak tato: ŽÁDÁM, PROSÍM, CHCI, tvé VĚRNOSTI UKLÁDÁM – SVĚŘUJI. Z nich každé je samo o sobě platné právě tak, jako jsou všechna spojena vjedno¹⁴. V následujícím odstavci Gaius uvádí formulaci užívanou pro zřízení fideikomisu: „*Cum igitur scripserimus L. TITIVS HERES ESTO, possumus Adlere ROGO TE L. TITI PETOQUE A TE, UT CUM PRIMUM POSIS HEREDITATEM MEAM ADIRE, C. SEIO REDDAS RESTITUAS.* Possumus autem et de parte restituenda rogare et liberu mest vel sub condicione vel pure relinquere fideicommissa, vel ex die certa. (Když bychom tedy napsali LICIUS TITIVS BUDIŽ DĚDICEM!, můžeme doplnit PROSÍM TĚ, LUCIE TITIEE, A ŽÁDÁM OD TEBE, ABYS HNED JAK BUDEŠ MÍT MOŽNOST UJMOUT SE MÉ POZŮSTALOSTI, VYDAL (či) VRÁTIL JI GAIIOVI SEIOVI. Můžem však i požádat jenom o vydání části a je volné zůstavit fideikomisy buď s podmínkou, nebo bez ní, anebo do určitého dne“¹⁵. Z uvedeného jasně vyplývá samá podstata založení fideikomisu a nevynutitelnost takového ustanovení. Především pak pouhá víra fideikomiséře, že fiduciář závazek dobrovolně splní.

Ani tento vztah založený na pouhé důvěře a dobrovolnosti však nezůstal dlouho neregulovaný. Za vlády císaře Claudia byli jmenováni dva praetori *fideicommissarii*, kteří dohlíželi a rozhodovali případné spory z fideikomisu. Nutnost dodržet přání zůstavitele byla již za vlády císaře Augusta tak podstatná, že na tyto případy dosahovala jurisdikce samotných konzulů.¹⁶

¹⁴ KINCL, J. Gaius: učebnice práva ve čtyřech knihách. Brno: Tisk-Sýkora, 1993, s. 130.

¹⁵ Tamtéž, s. 132 – 133.

¹⁶ JOHNSTON, D. *Roman Law in Context*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999, s. 121.

3. Anglosaský trust

Alexander Duff uvádí jako nejstaršího kvazi-předchůdce anglosaského trustu tzv. *entail*. V českém právu bychom obdobu *entailu* hledali v institutu tzv. nedílu. Podstatou *entailu* byla nezczitelnost nemovitosti, která přecházela vcelku po smrti zůstavitele na dědice. Zůstavitel stanovil podmínku pro přechod vlastnictví *entailu* v tom, že zděděná nemovitost nemohla být dědicem zczizena a naopak musela být předávána v rodu z generace na generaci. Tomu odpovídá i formule zřízení *entailu*, a to: „*odkazuji pro A a dědice z jeho těla*“. Cílem bylo, aby byl majetek držen v rodinných kruzích po co možná nejdelší dobu.¹⁷

Entail byl ustanoven zákonem *De Donis Conditionalibus* v roce 1285 a stanovoval jasné podmínky pro přechod majetku v rámci *entailu*, Zřizovatelem byl zůstavitel - vlastník a první zakladatel *entailu*. Určil jediného dědice a jeho potomky k vlastnictví *entailu*. Pokud ovšem dědic zemřel bez potomků, *entail* připadal nejbližším dalším dědicům z větve posledního zůstavitele.¹⁸ Výjimečnost tohoto institutu dokládá rovněž délka jeho trvání v platném právu, a to až do jeho zrušení v roce 1925.

Entail, jak bude vyplývat dále, však nebyl přímým předchůdcem trustu, co se týče organizace majetku, avšak jistým typem svěřenství jistě byl. Považuji jej za něj, jelikož postupné předávání majetku z generace na generaci bylo důležitým hospodářským a ekonomickým úkolem, který každý dědic měl. Za účelem zachování rodu a jeho ekonomické prosperity na sebe tak každý dědic přebíral důležité a odpovědné břemeno řádné správy.

Britský soudce a historik David J. Hayton za přímého předchůdce institutu trust považuje common law institut *use of land* či *land*. S tímto institutem se jistou dobu trust dokonce překrýval, aby jej v 16. století dokonce úplně nahradil a pokračoval ve svém vývoji sám.¹⁹

Vznik institutu *use* se váže na akt vlastníka pozemků (tzv. *feoffor*), kterým přenechává pozemky někomu dalšímu, tzv. *feoffee*, aby pozemky spravoval ve prospěch zřizovatele nebo třetí strany, kterou *feoffor* určí. Vzniká tak stav, kdy *feoffee* má právní titul na držbu pozemků, avšak nemá k nim volné dipoziční právo ani právo na brání

¹⁷ DUFF, A. A., *Treatise on the Deed of Entail*. Edinburgh: Bell & Bradfute, 2010, s. 7-8.

¹⁸ LAWLER, J.J. *A Short Historical Introduction to The Law of Real Property*. Washington, D.C: Beard Books, 2000, s. 71-74.

¹⁹ HAYTON, D. J. *The Law of Trust*. London: Sweet & Maxwell, 2003, S. 10-12.

užitků z nich.²⁰ Můžeme tak sledovat úzkou linku mezi postavením správce pozemku, tzv. *feoffee* a správce trustu, tzv. *trustee*.

Důvodů vzniku institutu *use* bylo několik. Svou roli ve vývoji sehrála především církev, když byl ke konci 13. stol. uzákoněn zákaz korporací a jiných právnických osob získávat a hromadit majetek do výlučného vlastnictví na neomezeně dlouhou dobu. Za této situace pak církevní společenství zřizovali *use* a správci jmenovali oddané laiky a sami sebe stavěli do role zřizovatele a beneficenta. Dalším důvodem pak byla nepružnost systému *common law*, kdy pokud zůstavitel neměl žádné dědice, odúmrtí připadala panovníkovi. Tomu se vlastníci snažili pomocí *use* zabránit a zřizovali jej tak zejména k zajištění živobytí pro své potomky či pro své manželky. Příjem byl zajišťován z výnosu svěřeného majetku. Majetek v *use* byl rovněž chráněn proti konfiskaci a velkému daňovému zatížení, neboť byl problematicky identifikovatelný.²¹

Zmíněné instituty byly bližšími či vzdálenějšími „příbuznými“ institutu velmi oblíbeného a užívaného dodnes, a to institutu *trust*. Výše byly popsány identifikační znaky, které jak uvedu dále, byly pro *trust* z velké části inspirující a v mnoha ohledech se staly „základními kameny“ pro zakotvení tohoto institutu.

Institut trustu nevznikl legislativní činností zákonodárce, ale je výsledkem rozsáhlé judikatury soudů právního systému *common law*. Systém *common law* neposkytuje žádnou jednotnou legální definici trustů, nadále však trusty zaznamenávají dynamický judikatorní i legislativní vývoj. Pro další výklad je nutné si uvědomit, že se právní systém *common law* skládá ze subsystému *common law* a ze subsystému práva ekvitního, přičemž v případě jejich vzájemného rozporu má právní subsystém ekvitního práva aplikační přednost.²² Trust je institut, který je v právních systémech *common law* instrumentem, jímž je majetek původního vlastníka spravován druhou osobou, osobami nebo určitou společností ve prospěch třetí osoby nebo osob. Dle *common law* trust zahrnuje společenství zpravidla tří osob, kdy každá plní určitou funkci ve vztahu k celku. Trust zřizuje *settlor*, který svěřuje svůj majetek k určitému účelu do správy jím vybrané osoby, která je povolána jej v souladu s tímto účelem spravovat. Trustee je řádným držitelem právního titulu k majetku, který je v trustu obsažen. Není však jeho

²⁰ FRITZE, R. J. Historical dictionary of late medieval England, 1272 – 1485. Westport, Greenwood Press, 2002, s. 555 – 556.

²¹ Tamtéž, s. 556.

²² HOUFEK, I. Trusty v rekonstrukci soukromého práva, Bulletin advokacie. 2013, roč. 23, č. 6, s. 46.

vlastníkem a jeho povinností je majetek držet a obhospodařovat ve prospěch jiné osoby, osob či určené společnosti, nazývaných *beneficiaries*. Podstatné je, že každé z těchto postavení může zastupovat jedna či více osob, souběžně pak ale může zaujímat najednou i více z těchto rolí.²³ K tomu se dále vyjadřuje *Haagská konvence o právu uplatnitelném na trusty a jejich uznávání* z roku 1985²⁴, která ve svém čl. 2 udává výčet charakteristik trustu, a to: *i) majetek svěřený do zvláštního fondu není majetkem trustee, ii) vlastnický titul k majetku ve zvláštním fondu náleží osobě trustee (správce) nebo třetí osobě místo trustee, iii) správce fondu je oprávněn a zároveň povinen majetek spravovat, používat jej a nakládat s ním v souladu s podmínkami trustu nebo zvláštními povinnostmi uloženými mu zákonem. Za takové nakládání s majetkem ve zřízeném fondu je správce odpovědný. Skutečnost, že si zakladatel vyhradí určitá práva k majetku v trustu a fakt, že správce může mít určitá práva jako beneficiant, nejsou skutečnosti, které by byly v rozporu s existencí a platností trustu.*²⁵

Vztahy uvnitř trustu můžeme dělit několika způsoby. Zmíním zde dvě nejčastější dělení, a to dělení na vztahy *interní* a vztahy *externí*. *Interní* vztahy v rámci trustu vznikají mezi účastníky trustu, a to mezi *settlor*, *trustee* a *beneficiaries*. Tyto vztahy se řídí pravidly pro založení, vznik, správu a funkci trustu. Naopak vztahy *externí* jsou mezi osobami, které jsou na trustu zúčastněny na straně jedné a vnějším prostředím na straně druhé (bude se jednat zejména o věřitele účastníků a dále o osoby uplatňující práva k majetku v trustu). Další dělení je pak mezi osoby přímo zúčastněnými na trustu, jejichž prostředníkem je právě *trustee*. Bude se tak jednat o vztah mezi zakladatelem a správcem na straně jedné (zde se bude jednat zejména o vztahy týkající se založení trustu a vymezení vzájemných práv a práv k majetku v trustu) a na straně druhé to budou vztahy mezi správcem a obdarovaným (opět půjde především o vymezení vztahů a výplatě případných výnosů z majetku v trustu). Ve vztahu mezi správcem a obdarovaným je v případě porušení povinností správcem pro trust charakteristické právo obdarovaného domáhat svá práva u soudu. Do zakotvení svěřenského fondu v českém právním řádu zde nebyl žádný podobný institut, kterým by bylo možno

²³ HANSMANN, H., MATTEI, U., The Functions of Trust Law: A Comparative Legal and Economic Analysis, 73 New York University Law Review 434. 1998.

²⁴ Pozn. autora: Cílem jejího přijetí bylo poskytnout právní rámec, na jehož základě by trust mohl být uznáván i v zemích, kde podobný koncept neexistoval.

²⁵ Convention on the Law Applicable to Trusts and on their Recognition [online]. 2013 [cit. 2014-05-15] Dostupné z WWW: <http://www.hcch.net/upload/conventions/txt30en.pdf>

vyčlenit určitou část majetku vlastníka z jeho jmění, tj. ponechat ji sice v jeho vlastnictví, ale současně ho učinit imunním proti uspokojení pohledávek věřitelů vlastníka. V podmínkách před přijetím úpravy svěrenského fondu do české právní úpravy byl majetek převedený na správce fondu vždy k dispozici jeho obecným věřitelům. Teoreticky si tak lze představit jedinou možnou ochranu, a to takovou, kdy by správce fondu uzavřel s každým svým věřitelem smlouvu, na jejímž základě by obě strany vyjmuly svěrený majetek z potenciálního postihu tímto věřitelem. Takový přístup by však ve skutečnosti byl velmi nákladný a proto je prakticky nemožný, navíc by jej objektivně nebylo možné vůbec použít ve vztahu k jiným nekonsensuálním a deliktním věřitelům. Profesor Hansmann a Mattei proto ve své komparativní právní a ekonomické analýze trustu uvádějí, že ochrana, kterou trust poskytuje svěrenému majetku před nároky věřitelů, je významným přispěním práva trustu, jehož účinky lze v tomto ohledu napodobit smluvními nástroji kontinentálního práva jen s neúměrnými náklady nebo je vůbec napodobit nelze²⁶.

3.1. Založení trustu

Způsob založení trustu je jednoduchý a nevyžaduje přílišný formalismus. *Settlor* může vytvořit trust již za svého života, tedy tzv. *inter vivos*, právním dokumentem, ve kterém specifikuje podmínky jeho správy a účel, pro který byl zřízen. Zejména zde jmenuje správce trustu a *beneficiaries*. Dalším možným způsobem je zřízení závěti, v jejímž obsahu jsou stejné podmínky pro zřízení trustu jako v právním dokumentu za života zřizovatele. Podmínky, které jsou v dokumentu či závěti stanoveny, jsou závazné pro správu trustu. Správce je pak povinen tyto podmínky dodržovat a jednotlivými ustanoveními je vázán, stejně tak jako právem státu, ve kterém je trust zřízen.

V současnosti je institut trustu zakotven již v několika právních řádech a obsahuje mnoho jednotlivých odlišností. Nemůžeme tak vycházet z nějaké hlavní či generální úpravy. Inspirujícím zdrojem ale nadále zůstává úprava trustu ve Velké Británii, která byla díky své historii formována četnými soudními rozhodnutími.

Podrobněji se o praktickém využití trustu zmíním dále, zde bych však rád zmínil, že trust byl a je stále využíván jako mechanismus pro zvýšení efektivnosti

²⁶ HANSMANN, H., MATTEI, U., The Functions of Trust Law: A Comparative Legal and Economic Analysis, 73 New York University Law Review 434. 1998.

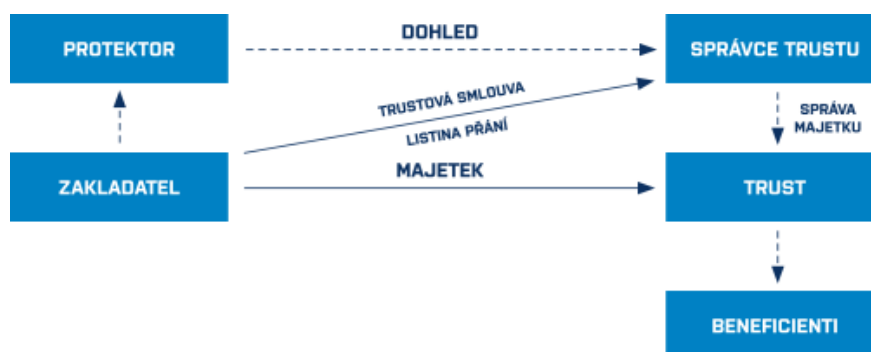
správy majetku a minimalizování nákladů za života zakladatele nebo potom pro posmrtnou úpravu jeho majetkových záležitostí. *Settlor* v obou případech může pravidelně vkládat do trustu část svých příjmů. Objem spravovaných prostředků v trustu se tak ještě za života jeho zřizovatele může značně měnit a s tím zároveň i okruh obdarovaných ze spravovaných prostředků v rámci trustu.

Funkce *Trustee neboli správce* může být udělena několika osobám, v případě smrti jedné z těchto osob práva jednoho automaticky přechází na druhého. Pokud poslední trustee neurčí svého nástupce, což je jeho právem i povinností, jeho dědici nebo soud ustanoví novou osobu do této pozice. Funkci *trustee* mohou zastávat i právnické osoby, kterými jsou na tuto oblast často specializované společnosti. *Trustee* může čerpat z trustu peněžitou částku na úhradu nákladů vzniklých při spravování trustu a též jako odměnu za práci, kterou vykonává. *Trustee* je povinen spravovat mu svěřený majetek s péčí řádného hospodáře, v případě poškození trustu jeho nedbalostí či nekalým jednáním je osobně odpovědný beneficietům, kteří po něm mohou požadovat odškodnění u soudu.²⁷ Výhodou majetku vloženého do trustu je, že je chráněn proti vnějším nepříznivým vlivům pro jeho zakladatele. Na tento majetek totiž není možno pohlížet dále jako na samostatný majetek *settlor*a, který je tak chráněn pro případ rozvodového řízení nebo případu předlužení zakladatele. Majetek v trustu se stává samostatným vyčleněným majetkem, který svědčí ve prospěch výhradně jmenovaným beneficietům. Beneficientem může přitom být kdokoliv, koho zakladatel určí, může jich být více a výnosy z trustu mohou získávat ve formě peněžitých či naturálních plnění.

Po založení trustu nemohou být již žádné závazky zakladatele nadále uspokojovány převedeným majetkem, neboť se nadále jedná o aktiva jiného subjektu (správce trustu). Zakladatel má zároveň právo určit tzv. *protektora*, který kontroluje správce trustu, zda je jeho počínání v souladu s přáním zakladatele.

²⁷ BEDNAŘÍKOVÁ, Barbora. Svěřenské fondy. Institut pro uchování a převody rodinného majetku. 1. vydání. Praha, Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 108.

Obrázek č. 1

Ve smyslu Haagské konvence o právu rozhodném pro trusty tak lze říci, že v případě, že zakladatel jednou trust zřídí, ztrácí nad jeho správou moc. Může si ponechat určité pravomoci, ale nesmí je překročit. Trustee je nadále ve svých rozhodnutích vázán pouze pokyny, které zakladatel uvedl v zakládací listině, v dalších rozhodnutích je pak vázán pouze zásadou správy řádného hospodáře. Trustee pak vykonává správu již jen ve prospěch beneficentů. Fungování trustu však nebrání, pokud zakladatel sám sebe určí jako správce či beneficenta.²⁸ Z uvedeného vyplývá, že trust je mimořádně flexibilním nástrojem a užitečným instrumentem, který se stal velmi populárním.

Nyní bych se rád vrátil k otázce perpetuity trustu. Na rozdíl od *entailu*, který byl zřízen pro předávání majetku bez časového určení, je trust běžně omezen určitým pravidlem v různých právních úpravách, které znemožňují jeho neomezeně dlouhé trvání. Například trust zůstává v platnosti nejdéle po dobu 21 let po smrti některé osoby, která se narodila již před okamžikem založení. Poté je trust automaticky rozpuštěn a majetek je rozdělen do osobního vlastnictví jednotlivým beneficentům. Děje se tak z důvodu, aby nikdo neměl možnost neomezeně „na věčnost“ akumulovat svůj majetek a tím ho vydělovat z jakéhokoliv hospodářského dění a z kontroly státu. Podle tohoto pravidla je možnost stát se beneficentem určitého trustu vyhrazena i osobám, které se ještě nenarodily, a je zde velmi zřetelný vliv principu císaře Justiniána, který omezil trvání fideikomisu na čtyři generace.²⁹

²⁸ Convention on the Law Applicable to Trusts and on their Recognition [online]. 2013 [cit. 2014-05-15] Dostupné z WWW: <http://www.hcch.net/upload/conventions/txt30en.pdf>

²⁹ BEDNAŘÍKOVÁ, Barbora. Svěřenské fondy. Institut pro uchování a převody rodinného majetku. 1. vydání. Praha, Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 109.

3.2. Komerční využití trustu

Trust nebyl od svého počátku čistě komerčním nástrojem, Common law jej v jeho počátku považovalo za institut pro uchování rodinného majetku, resp. jako nástroj charitativní činnosti.³⁰ Dnes je již hlavní úloha trustu v něčem jiném. Svou tezaurační roli ve vztahu k rodině sice stále splňuje, ale jeho hlavní smysl spočívá v nástroji obchodního života. V zemích common law jsou trusty využívány především jako nástroje kolektivního investování, zejména se pak jedná o penzijní a investiční fondy.

Právě otázka kolektivního investování je v common law nejčastější. Trust je pro tento způsob hospodářského využití ideálním nástrojem. Manažer fondu, tedy svěřenský správce, je oprávněn ve věci fondu vystupovat svým jménem jako vlastník (není-li ve svých právech omezen zakladatelem). To je velmi praktické při otázkách registračních či ve vztahu k třetím stranám. Zajímavé je podívat se na příklad z kolektivního investování, který je upraven českým právem, a to institut podílového fondu. Tak, jak je podílový fond v českém právu konstruován, totiž nepředstavuje nic jiného, než druh trustu *sui generis*. Podíváme-li se pozorně na ustanovení § 6 a 7 zák. č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech, nalezneme v nich právní konstrukci nápadně připomínající funkční znaky trustu. Podílový fond je souborem majetku (*svěřený majetek*), který není právnickou osobou (§6 odst. 2). Svěřený majetek je držen investiční společností (*svěřenským správcem*), jež: (a) je oprávněna nakládat se svěřeným majetkem svým jménem a na účet podílníků (*obmyšlených*)³¹ (§7 odst. 1), (b) ve vztahu k vnějšímu světu vystupuje pro všechny praktické účely jako vlastník svěřeného majetku (§7 odst. 2), a (c) je oprávněna a zavázána z právních úkonů učiněných v souvislosti se svěřeným majetkem (§7 odst. 3). Přestože podle zákona o investičních společnostech a fondech není svěřenský správce striktně řečeno vlastníkem svěřeného majetku – ten „náleží“ všem vlastníků podílových listů v poměru podle vlastněných podílových listů – vlastnické právo obmyšlených ke svěřeneckému majetku je čistě symbolické či nominální. Nezahrnuje totiž ani právo majetek držet, ani právo s majetkem nakládat a ani právo požadovat jeho vydání od osoby, která jej drží a ani

³⁰ LANGBEIN, J.H., The secret Life of Trust: The Trust as an Instrument of Commerce, [online]. 2014 [cit. 2014-05-20]. Dostupné z WWW: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=319802

³¹ Stanoví-li tak statut fondu.

rozhodovací či předkupní práva, náležející jinak spoluvlastníku věci. Takto omezené vlastnické právo neslouží konec konců k ničemu jinému než k tomu, aby svěřený majetek byl izolován před postihem obecných věřitelů svěřenského správce, v insolventi či mimo ni.³²

Další výhodou trustu je, že jeho pomocí může být chráněn v podstatě jakýkoliv majetek. Jedná se o veškerý hodnotný majetek jak movitý, tak nemovitý, včetně akcií a podílů v obchodních společnostech, ale i finančních prostředků na bankovním účtu. Do trustu mohou být zaneseny i nehmotné statky v podobě licencí, patentů, ochranných známek a jiné druhy duševního vlastnictví.

Výše uvedený výčet ukazuje, jak rozsáhlou platformou pro uchování majetku trust je. Každý člověk je při běžném životě účastníkem mnoha situací, ve kterých reálně hrozí rozdrobení jeho osobního majetku a jeho převod na nežádoucí osoby. Můžeme tak narazit na dědická řízení, rozvodová řízení, insolvenční řízení, exekuce, osobní bankrot, žaloby, smyšlené nároky věřitelů, apod. V budoucnosti nás jistě čeká velké téma v podobě role trustu v dědických řízeních, kdy zákon umožňuje vyhnout se obecné dědické dani a právním řízením spojeným s pozůstalostí a nárokům zákonných dědiců.³³ Zůstavitel se tak bude chránit pro případ, že během svého života nabytí majetek, který chce svěřit a odkázat jiným osobám, než svým zákonným dědicům. Za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb. toto nebylo možné. Ustanovení o dědění vůli zůstavitele v plné míře nerespektovala (např. úprava neopominutelných dědiců). Řešení pro tyto často obtížné životní situace nabízí trust. Zakladatel a vlastník majetku založí trust, vloží do něj předmětný majetek a přesně určí, jak s ním má být nakládáno v případě jeho smrti. Rozhodnou skutečností pak je okamžik smrti, kdy se majetek původního zakladatele nestává předmětem dědického řízení. Zakladatel tak může distribuovat svůj majetek osobám, které si sám určí, aniž by vznikl jeho zákonným dědicům nárok na dědictví.

Další nespornou výhodou z pohledu zakladatele je anonymita trustu. Jeho prostřednictvím je možné zajistit anonymitu vlastníka – zakladatele, ochranu osobní identity a skutečných majetkových poměrů. Např. v případě akcií na jméno je oficiálně zapsán v obchodním rejstříku jako akcionář trust (správce). Není třeba využívat služeb

³² RICHTER, T. Mezi smlouvou, vlastnictvím a korporací: právní úprava trustu v návrhu nového občanského zákoníku. In ŠTENGLOVÁ, J. Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 339-343.

³³ AKONTinfo, Trust jako nejúčinnější nástroj ochrany majetku. [online]. 2010 [cit. 2014-04-15]. Dostupné z WWW <http://www.akont.cz/cz/375.trust-jako-nejucinnejsi-nastroj-ochrany-majetku>.

nominee akcionářů. Pro kohokoli tak bude prakticky nemožné vypátrat, kdo je opravdu osobou, která má z majetku prospěch. Navíc neexistuje žádná registrační povinnost, tudíž ani veřejně dostupný registr, ve kterém by byl uložen záznam o skutečném zakladateli či o beneficentech.

3.3. Trustové společnosti a trusty

V současné době je nejvíce zakládáným druhem trustu takzvaný „Trust na ochranu majetku“ (Asset Protection Trust). Dalším nejvyužívanějším druhem trustu je pak „Trust k veřejně prospěšným účelům“ (Charitable Trust). Oba typy trustů jsou zřizovány různými subjekty. Podívejme se na hlavní dva. Common law pracuje se subjekty s názvem trustová společnost (Trust Company) a trust (Trust).

Trustová společnost (Trust Company) je licencovaným právnickým subjektem (podobně jako banka), který poskytuje svým klientům služby spojené s formací trustu a jeho správou. Trust je smlouva, o jejíž podobě jsem se zmínil výše, a to listina, na jejímž základě pověřené osoby (trustee) spravují majetek zakladatele (settlor) ve prospěch beneficentů trustu. Trustová společnost je svým způsobem banka, pouze typem své činnosti poskytuje jiné finanční služby. Například zatímco banka spravuje klientům vklady, účty a poskytuje úvěry, trustová společnost je pro své klienty správcem zakládacích listin, závětí a majetku v zakládacích listinách či závětích obsažených ve prospěch třetích právnických či fyzických osob, které si u trustové společnosti nechali trust spravovat, nebo které se staly na základě požadavků zakladatele trustu jeho beneficenty. Až na základě těchto vůlí a pokynů zakladatele trustu spravuje trustová společnost tyto aktiva. Aktivy ve správě trustu se rozumí svěřený majetek, kterým mohou být například podíly ve firmách, akcie, dluhopisy, bankovní účty, spořicí účty, podílové fondy, drahé kovy, nemovitosti apod. Samozřejmostí je administrativa trustů, kterou trustová společnost pro klienta provádí. Trustová společnost spravuje svěřený majetek a vůle k spokojenosti zakladatelů nebo beneficentů trustu podle listiny, která se nazývá Letter of Wishes (dopis přání). Jejím často jediným příjmem, nikoliv však zanedbatelným, je paušální poplatek, nebo

procentuální odměna z hodnoty svěřeného majetku. Standardně si administrátor účtuje poplatek okolo 0,5 až 3% ze svěřeného majetku ročně.³⁴

3.4. Trust na ochranu majetku

Trust na ochranu majetku (Asset Protection Trust) je jedním z nejpoužívanějších majetkových institutů anglosaského práva, který umožňuje zakladateli trustu ochránit majetek před řadou nepředvídatelných událostí. Je rovněž jedním z nejmodernějších nástrojů v daňovém plánování, neboť drtivá většina finančních center nevaluje žádnou z forem daní na majetek, který je do trustu vložen, či na platby trustu jednotlivým beneficiům³⁵. Obliba tohoto typu trustu je však vykoupena i četnými soudními spory. Zejména věřitelé zakladatele trustu se pomocí žalob domáhají postižení majetku uloženého v trustu. Ve Spojených státech amerických je evidován dlouhodobý průměr 18 milionů žalob spojených s trusty.³⁶ Oponenti trustů na ochranu majetku tvrdí, že trust je skrytá agenda, které se svěřují finanční prostředky a jiný majetek proto, aby byly ukryty před podvodnou dispozicí jejich zakladatelů a právním nátlakem ze strany existujících nebo budoucích věřitelů –dle tvrzení oponentů má tím trust být nemorálním nástrojem na ochranu majetku.³⁷

Hlavním rozdílem mezi trustem na ochranu majetku a trustem k veřejně prospěšným účelům je, že zakladatel nedostává z trustu k veřejně prospěšným účelům žádný důchod.³⁸

Lze tedy říci, že s rozvojem investičních možností si trust našel podstatnou roli svého využití. Tradiční chápání trustu jako institutu pro uchování rodinného majetku je dnes již přežito a funkce trustů je mnohem sofistikovanější. Z trustů se stal nástroj pro investování soukromých peněz. Rovněž otázka jurisdikce se již neřídí domovským právem zakladatele trustu, ale řada jurisdikcí umožňuje, aby trust, který byl založen na jejich území, podléhal zákonům třetí jurisdikce. V zakládací listině tak může být

³⁴ HAGLLEY, Trusty. [online]. 2010 [cit. 2014-04-15]. Dostupné z WWW: http://www.hagley.com/cs/offshoring_trusty#trusty1

³⁵ FARR, E.H., Planning and Defending Asset-Protection Trusts. Aliaba, American Law Institute, USA, s. 28-29. 2012.

³⁶ LAMBERT, W.R., How Asset Protection Works, Trustmakers, 2007, s. 15-16.

³⁷ HAGLLEY, Trusty. [online]. 2010 [cit. 2014-05-02]. Dostupné z WWW: http://www.hagley.com/cs/offshoring_trusty#trusty1

³⁸ SCHWARCZ, L. S., Comercial Trusts as Business Organizations: Unraveling the Mystery, Duke Law School, Research Paper no. 32, 2002.

stanoveno, že se jeho oddělitelné aspekty, především hlavně ty, které se týkají správy trustu, budou řídit jiným právem než příslušným právem místa jeho založení. Pokud není v zakládací listině uvedeno, jakým právem se správa trustu řídí, bude se řídit právem podle záměru zřizovatele trustu, pokud to neodporuje místní jurisdikci a legislativě.

Pokud je tento záměr nejasný, pak se právní povaha trustu často řídí jurisdikcí, se kterou měl trust nejužší spojení v době svého založení, tj. podle bydliště nebo obchodní adresy správce trustu, místa správy trustu určeného zřizovatelem, tam, kde má být dosahováno cílů a účelů trustu, a tam, kde byl trust zaregistrován. V případě nejasnosti může rozhodnout příslušný soud.³⁹

³⁹ HAGLEY, Trusty. [online]. 2010 [cit. 2014-05-02]. Dostupné z WWW: http://www.hagley.com/cs/offshoring_trusty#trusty1

4. Civil Code of Quebec

V novém občanském zákoníku ČR, zákonu č. 89/2012 Sb., dochází mimo jiné k podrobné úpravě správy cizího majetku a do českého práva je znovu zaveden institut *svěřenského fondu*. Jak jsem uvedl výše, v současné době je pro institut obdobným svěřenství nejčastěji používán institut pod názvem *trust*. Jelikož však náš občanský zákoník vychází z kontinentální právní tradice, jako inspirace pro tuto úpravu byl zvolen *Civil Code of Quebec* kanadské provincie Quebec, který již do kontinentálního práva unikátním způsobem integroval institut *trust* z práva anglosaského.⁴⁰ Otázkou zůstává, proč český zákonodárce využil inspirační zdroj právě z quebeckého práva. Bylo to právě kvůli vlivu francouzských kolonistů, kteří počátkem 17. století založili město Québec a Port Royal. Do těchto měst byl pod vlivem Francie zaveden kontinentální právní systém, a to za vlády krále Ludvíka XIV. Po sérii britsko-francouzských válek na území tehdejších francouzských kolonií došlo pod vlivem Velké Británie k zavedení systému *common law* v oblasti veřejného práva. *Constitutional Act* z roku 1791 rozdělil Kanadu na dvě části, a to na *Upper Canada* (dnešní Ontario) a *Lower Canada* (dnešní Quebec), přičemž *Upper Canada* se stala anglicky mluvící a fungující na bázi *common law*, zatímco francouzsky mluvící *Lower Canada* zůstala věrna kontinentálnímu systému práva.⁴¹

Dnešní *Civil Code of Quebec* (dále jen „CCQ“), účinný od 1. 1. 1994, není první quebeckou právní úpravou trustu. Jeho předchůdce, Občanský zákoník Dolní Kanady (*Civil Code of Lower Canada*) obsahoval od roku 1879 rovněž právní úpravu trustu. Tato úprava vykazovala však zásadní nedostatky, na něž se právní úprava obsažená v CCQ snažila reagovat. *Civil Code of Lower Canada* neobsahoval žádná ustanovení o tom, kdo je vlastně vlastníkem svěřeného majetku. Judikatura nakonec dovodila, že vlastníkem je svěrenský správce.⁴² CCQ na tuto situaci reaguje v ustanovení §1261 CCQ „*The trust patrimony, consisting of the property transferred in trust, constitutes a patrimony by appropriation, autonomous and distinct from that of the settlor, trustee or*

⁴⁰ BEDNAŘÍKOVÁ, Barbora. Svěřenské fondy. Institut pro uchování a převody rodinného majetku. 1. vydání. Praha, Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 117-118.

⁴¹ Early Canadiana Online. [online]. 2010 [cit. 2014-06-02]. Dostupné z WWW: http://www.canadiana.ca/citm/themes/constitution/constitution8_e.html#constitutionalact

⁴² RICHTER, T. Mezi smlouvou, vlastnictvím a korporací: právní úprava trustu v návrhu nového občanského zákoníku. In ŠTENGLOVÁ, J. Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 339-343.

beneficiary and in which none of them has any real right“ (Vlastnictví trustu se skládá z majetku převedeného do trustu, vzniká vlastnictví nezávislé a oddělené od vlastnictví zakladatele, správce nebo beneficenta, k němuž nikdo nemá žádná věcná práva). Zatímco v původním občanském zákoníku chyběly procesní mechanismy a byla zde nízká míra vymahatelnosti práva, CCQ ve své úpravě trustů reaguje zakotvením rozsáhlých pravomocí soudu při dohledu nad trustem a při změně jeho podmínek.⁴³ V quebecké právní úpravě se dokonce při návrhu zákona CCQ uvažovalo o tom, že trust získá statut právnické osoby, od tohoto nápadu se však nakonec upustilo.⁴⁴

Podoba trustu tak, jak jej převzal Civil Code of Quebec, je ve své podstatě fungování velmi podobný institutu trustu v common law. Považuji za nutné se zde podrobněji věnovat podobě trustu v CCQ, jelikož se quebecký občanský zákoník stal největším ideovým vzorem pro úpravu svěřenského fondu v rámci nového občanského zákoníku ČR. Trust vytvořený v rámci CCQ umožňuje zakladateli převést svůj majetek do samostatného subjektu, který je majetkově oddělen od zakladatele, správce i beneficenta. Žádná z výše uvedených osob nemá žádná majetková práva k majetku převedenému do trustu. Naopak k majetku v trustu vytvořeném dle common law má jeho správce mnohem silnější dispoziční právo, než je tomu tak v rámci trustu dle CCQ. Tedy správce trustu je dle CCQ velmi omezen ve svých právech k trustu ustanoveními zakladatele v zakladatelské smlouvě.⁴⁵ CCQ se této problematice věnuje v ustanovení § 1287, kdy uvádí: „*The administration of a trust is subject to the supervision of the settlor or of his heirs, if he has died, and of the beneficiary, even a future beneficiary. In addition, in cases provided for by law, the administration of a private or social trust is subject, according to its object and purpose, to the supervision of the persons or bodies designated by law.*“⁴⁶ Toto ustanovení předpokládá dohled nad trustem nejen ze strany jeho zakladatele, ale rovněž ze strany jeho dědiců (po jeho smrti) či ze strany beneficenta nebo dokonce budoucího beneficenta.

⁴³ ZOUPIO. [online]. 2010 [cit. 2014-06-10]. Dostupné z WWW: <http://ccq.lexum.com/ccq/en/#!fragment/sec2875> §§1277-1298

⁴⁴ MCCLEAN, A. J., *The Quebec Trust: Role Rich and Principle Poor?*, Fourth Wainwright Lecture. Lawjournal Publishing, 2010.

⁴⁵ SUN Life Financial. [online]. 2010 [cit. 2014-06-10]. Dostupné z WWW: http://www.sunlife.ca/advisor/v/index.jsp?vgnextoid=bae571943662f110VgnVCM1000009b80d09fRCRD&vgnnextfmt=default&vgnLocale=en_CA

⁴⁶ CCQ § 1287

Zajímavá je rovněž otázka správy trustu pro případ smrti zakladatele a současné nezletilosti beneficenta. Obecně jsou správci majetku (mimo trust) pro případ smrti zakladatele povinni vykonávat správu majetku ve prospěch beneficenta a jsou ze své funkce odpovědní soudem pověřeného správce dědictví. V případě trustu však tento postup neplatí. Správce trustu nadále pokračuje ve správě na základě pokynů zakladatele ze zakladatelské smlouvy až do doby určení zániku trustu.

4.1. Povaha a druhy trustů v CCQ

Jak je zmíněno výše, trust je dle CCQ možné založit především zakladatelskou smlouvou. Není to však zdaleka jediný způsob založení. Zákon ve svém ustanovení § 1262 zmiňuje možnost založení trustu smlouvou (úplatnou i bezúplatnou), závětí a ve stanovených případech ze zákona. Pokud tak stanoví zákon, může trust být založen i na základě rozhodnutí soudu.

Úplatná smlouva může dle ustanovení § 1263 založit trust za účelem zajištění plnění závazku. Aby byl takový typ trustu účinný vůči třetím osobám, musí být zveřejněn v registru osob, movitých věcných práv nebo v registru nemovitostí. Kritérium pro zápis je povaha a druh majetku, tedy zdali se jedná o majetek movitý či nemovitý.

Trusty jsou zakládány za účelem osobním, soukromým nebo veřejně prospěšným. Nejběžnější formou je *trust osobní*, který je zakládán bezúplatně za účelem zajištění výhod ve prospěch určené nebo určitelné osoby. *Soukromý trust* je vytvořený za účelem financování výstavby, údržby či zachování určené věci, financování vzdělávání či pro užívání majetku vyčleněného ke zvláštnímu účelu, ať už jde o nepřímý prospěch osoby zakladatele nebo na jeho památku, či pro jiný soukromý účel.⁴⁷ Dalším typem je trust založený za jiným účelem, svou podstatou jde však rovněž o *soukromý trust*. Jeho účelem je zejména vytváření zisku prostřednictvím investic, zajištění na stáří nebo obstarání dalších výhod pro zakladatele nebo osobu, kterou zakladatel označí. Posledním typem je tzv. *social trust* neboli *veřejně prospěšný trust*. Je vytvářen za účelem veřejného zájmu např. za účelem kulturním, vzdělávacím, dobročinným, náboženským nebo vědeckým. U trustu tohoto typu nesmí být hlavním účelem dosahování zisku nebo provozování podniku. V ustanovení § 1272 je omezena

⁴⁷ SMITH, L., *The Worlds of the Trust*. Cambridge, Cambridge University Press, 2013, s. 348-350.

perpetuita trvání trustu, a to lhůtou 100 let, do které musí vzniknout právo beneficianta trustu, i pokud byla stanovena doba delší. Výhodou soukromého a veřejně prospěšného trustu je, že může být založen jako neomezený.

5. Zahraničně – právní úprava svěřenství

Jak jsem naznačil již v úvodu, Česká republika není jediným evropským státem, který do svého právního řádu implementoval trust. Pro instituty příbuzné angloamerickému trustu se užívá pojem „Trust-like“ institut. Takové Trust-like instituty můžeme najít ve Švýcarsku, Rakousku, Německu, Lichtenštejnsku nebo Francii. Převzatou úpravu nalezneme však i mimo Evropu, a to například v Louisianě nebo Jihoafrické republice.⁴⁸

Právníci ze zemí common law často nemají pochopení pro pozdvižení, které trust vyvolává v zemích kontinentálního práva, a podotýkají, že na samotné podstatě trustu – svěření majetku určité osobě, která přijme povinnost držet a spravovat tento majetek nikoli pro sebe, ale pro jiného – není a nemůže být nic neobvyklého nebo záhadného. Zatímco kontinentální právní doktrína v těchto případech vždy identifikuje vlastníka předmětného majetku, který je ve smluvním vztahu k ostatním zúčastněným, podle anglického práva trust existenci vlastnictví v kontinentálním významu ke spravovanému majetku přímo vylučuje.⁴⁹ Trust zásadně vzniká na základě právní dispozice s majetkem zakladatele trustu, který převádí formální (common law) vlastnictví na vykonavatele trustu, aby jej spravoval a držel ve prospěch oprávněného (ekvitiního vlastníka), kterým však může být výlučně nebo s dalšími též zakladatel.⁵⁰ Budeme-li o zakladateli ale uvažovat jako o obmyšleném, může se v určitých případech jednat o nekalé jednání a o úmyslný trestný čin.

V absenci děleného vlastnictví, a to formálního a ekvitiního, lze spatřovat jistý problém pro inkorporaci instutu trustu do kontinentální právní kultury.

Trust je v podstatě založen na stejném principu jako darování. Ovšem na rozdíl od darování, kde klasicky vystupují dárce a obdarovaný, je trust založen na vztahu třístranném, v němž kromě zakladatele (*settlor*) a obmyšleného (*beneficiary*) vystupuje

⁴⁸ Srov. RICHTER, T. Mezi smlouvou, vlastnictvím a korporací: Právní úprava trustu v návrhu nového občanského zákoníku. In Štenglová, J. Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, 355-359.

⁴⁹ PIHERA, V., Trust. Vybrané aspekty. In: Obchodněprávní revue, 2009, č. 7, s. 196.

⁵⁰ HOUFÉK, I. Trusty v rekonstrukci soukromého práva, Bulletin advokacie, roč. 23, č. 6, 2013.

ještě správce (*trustee*). Důvodem proč zakladatel zvolí k „darování“ formu trustu, je získání určitých kompenzačních výhod. Výhody spočívají nejen v možnosti volby účelu, ale zejména v tom, že zakladatel si může zachovat poměrně značný vliv na majetek v trustu.

Trusty od doby svého vzniku prošly značným vývojem. V průběhu času se měnila jejich forma i způsoby užívání a zaměření. Požadavky kladené na vznik a fungování trustů se mění od jurisdikce k jurisdikci, ale mezinárodní rámec upravující tento institut můžeme najít v *Haagské konvenci o právu uplatnitelném na trusty a jejich uznávání*. Tato konvence zároveň určuje minima a definiční znaky nutné k podobě Trust či Trust-like institutu. Haagská konvence měla pomoci rozšířit užívání trustů i na evropský kontinent, doposud ji však z evropských států ratifikovaly jen Itálie, Lucembursko, Malta, Monako, San Marino Nizozemí, Švýcarsko a Spojené království, jejími signatáři jsou však i Francie a Kypr⁵¹. Kolizní úprava stanoví, že pokud je zakladatelem ve statutu zvoleno zahraniční právo, musí zvolený právní řád upravovat institut „svěřenský fond“ nebo v něm musí být zakotvena alespoň taková právní konstrukce, která je obdobná svěřenskému fondu, tzv. „obdobné zařízení“, což je například institut Fideikommissu, Treuhandschaftu, fideicomisia nebo trust, apod. Musí tedy v daném právním řádu existovat právní základ či analogie tohoto institutu, aby bylo možné tuto právní úpravu pro statut svěřenského fondu použít. Není-li určeno toto rozhodné právo nebo nelze-li je použít, řídí se fond právem státu, s nímž nejužěji souvisí.⁵² Tím se rozumí místo, kde se nachází většina majetku svěřenského fondu, místo bydliště nebo sídla správce svěřenského fondu, místo spravování svěřenského fondu či místo dosažení účelu svěřenského fondu.⁵³

Dalším dokumentem, který nelze opomenout, je Návrh společného referenčního rámce Evropského soukromého práva (*Draft Common Frame of Reference*)⁵⁴. Tento výstup výzkumné skupiny pro Evropské soukromé právo upravuje základní principy a pravidla týkající se trustů v evropském prostoru.

⁵¹ FORTI, V., Comparing American Trust and French Fiducie. In: *The Columbia Journal of European Law Online*. 2010, roč. 17, s. 28..

⁵² POLÁČEK, B., Kolizní úprava svěřenství. In: *Ad Notam*, č. 5, 2013, roč. 19, s. 12.

⁵³ § 73 odst. 3 zák. č. 91/2012.

⁵⁴ *Draft Common Frame of Reference*. [online]. 2010 [cit. 2014-06-15]. Dostupné z WWW: http://ec.europa.eu/justice/policies/civil/docs/dcfr_outline_edition_en.pdf

Dle výše uvedeného je institut trustu v oblasti Evropy poměrně hojně rozšířen. Protože v roce 2014 jeho podoba vstoupila i do české právní úpravy, lze předpokládat, že bude hojně využíván a bude obsahovat přeshraniční prvek. Práva a povinnosti vyplývající z těchto vztahů jsou upraveny výše zmíněnými dohodami. Pro pochopení příbuznosti jednotlivých institutů ideově založených na trustu jich teď několik zmíním.

5.1. Francouzská *fiducie*

S inkorporací trustu do kontinentální právní kultury se jistou alternativou vypořádal zákonodárce ve Francii. Vykonavatel práv nad *fiducii* je zároveň označován za vlastníka. Zároveň majetek vyčleněný do *fiducie* tvoří samostatné a oddělené vlastnictví od jiného majetku vykonavatele.

Francie *podepsala Haagskou konvenci o právu uplatnitelném na trusty a jejich uznávání* již v roce 1991. Od té doby se objevovaly různé iniciační skupiny, které navrhovaly institut trustu do francouzského práva zapracovat. Stalo se tak v letech 1992 a 1995, ale bez úspěchu.⁵⁵

V roce 2007 byl do francouzského *Code Civil* zapracován článek 2011, který do francouzského občanského práva zavedl institut obdobný trustu, a to institut *fiducie*. „*The fiducie is the process by which one or more entities transfer property, rights or securities, or a combination of property, rights or securities, present or future, to one or more fiduciaries who hold them separately from their own property, acting with a specific purpose for the benefit of one or more beneficiaries.*”⁵⁶ V tomto ustanovení je vidět opět velká inspirace anglosaským trustem, neboť ve francouzské *fiducii* jde o proces, při kterém jeden či více subjektů vloží majetek či práva v různé podobě do *fiducie*, a tím jej oddělí od svého majetku. *Fiducii* spravuje *fiduciární správce* ve prospěch jednoho či více *beneficientů*.

Francouzský zákonodárce zřejmě záměrně použil termín *fiducie* namísto *trustu*. Ve francouzské úpravě můžeme sledovat hned několik odlišností od typického trustu. Hlavními odlišnostmi jsou například povinnost založení *fiducie* smlouvou či ze zákona. Jiný způsob není možný. Okruh subjektů, které se mohou stát *fiduciárními správci* je

⁵⁵ STEINER, E., *French Law: A Comparative Approach*, Oxford, Oxford University Press, 2010, s. 388.

⁵⁶ *Code Civil*

rovněž zákonem omezen. S cílem poskytnout zakladateli garanci platební schopnosti fiduciáře a transparentnost správy finančních prostředků, mohou fiduciárními správci být banky, investiční společnosti, pojišťovací společnosti i advokáti⁵⁷. Fiducie rovněž musí být registrována v národním registru a na finančním úřadě. Jedná se tedy o specifikum, kdy zakladatelem fiducie může být pouze právnická osoba, která navíc musí podléhat dani ze zisků společnosti.⁵⁸ Tato omezení poměrně snižují atraktivitu fiducie pro jejich věřitele, neboť veškerý majetek je i po vyčlenění s vlastnictví zakladatele stále veřejně registrován k evidenční a daňové povinnosti.

5.2. Německý Treuhand

Německá právní úprava přijala institut trustu v podobě tzv. Treuhandu. Jde o právní vztah mezi Treugeberem (vlastník) a Treuhänderem (správce) založený smlouvou, jejímž účelem a předmětem je činnost pro jiného. Ta spočívá v tom, že Treuhänder spravuje práva, která mu Treugerber předal.⁵⁹ Prof. Bejček řadí Treuhand mezi jednotlivé typy komisionářské smlouvy a uvádí, že: „...*Treuhänder jedná navenek jako osoba oprávněná, jednající na svůj účet, ve skutečnosti však jedná na účet svého mandanta, s nímž má uzavřenou komisionářskou smlouvu.*“⁶⁰ Německá právní úprava rozlišuje různé formy Treuhandu. Treuhand provozovaný ve prospěch pouze třetí osoby či Treuhand provozovaný ve vlastní prospěch. Z dalšího pohledu se rozlišuje Treuhand otevřený a skrytý, u prvního je třetí osobě postavení Treuhändera známo, u skryté ne. U nás bychom našli podobný jev ve smlouvě o opatrování cizího majetku či notářské úschově nebo při poskytování finančních služeb (správě podílových fondů, apod.). Oproti tomu skrytý Treuhand slouží často k maskovaným obchodům, maskovanému podnikání. Podle německého práva se nejedná o jednání zdánlivé, neboť situace skrytého Treuhandu je chtěná.⁶¹

⁵⁷ DOUGLAS, J., Trusts and their Equivalents in Civil Law Systems: Why did the French Introduce the *Fiducie* into the Civil Code in 2007? What might its Effects Be? [online]. 2010 [cit. 2014-06-15]. Dostupné z WWW: <https://lr.law.qut.edu.au/article/view/531>

⁵⁸ BERNARD, t., The Fiducie: the Concept of the „Trust“ is finally Incorporated into French Law (online). In: Bulletin International Legal News. Roč. 10, č. 1. 2007. [online]. 2010 [cit. 2014-06-15]. Dostupné z WWW: http://www.imakenews.com/iln/e_article000867025.cfm.

⁵⁹ BĚLOHLÁVEK, A, J., Co je to „Treuhand“?. In: Právní rádce. 1993, roč. 2, č. 2. s. 20.

⁶⁰ BEJČEK, J., ELIÁŠ, K., RABAN, P. aj. *Kurs obchodního práva. Obchodní závazky*. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. str. 382

⁶¹ Tamtéž.

Prof. Bělohlávek postavení Treuhändera definuje následovně: „*Treuhänder pak navenek vystupuje svým jménem jako vlastník daného práva či majetku, dané právo, resp. práva s předmětným majetkem spojená, však vykonává jen a pouze v rámci příkazů Treugebera, který nikdy navenek nevystupuje svým jménem a příkazy Treuhänderovi udílí v rámci jejich vnitřního vztahu.*“⁶²

Německá právní úprava pro vznik Treuhandu nevyžaduje zápis do žádného registru ani schválení ze strany správních orgánů. Není zde tedy povinnost zveřejňovat informace o všech osobách podílejících se na Treuhandu (odlišnost od francouzské *fiducie*)⁶³. Na rozdíl od trustu nemá Treuhand účinky *in rem*. Právní dispozice s majetkem, které Treuhänder učiní ve zlé víře nebo v rozporu se závazky plynoucími ze smlouvy, nejsou stiženy neplatností.⁶⁴

Z uvedeného vyplývá, že nepřiliš přísná úprava v oblasti registrační povinnosti dává možnost širokému využití Treuhandu. Mezi případná rizika se řadí například nebezpečí daňových úniků, *insider trading*, anonymní prodej zboží do zemí s embargem či neoprávněný prospěch z kontraktů uzavřených se státními institucemi.⁶⁵

5.3. Rakouská soukromá nadace

Rakouská právní úprava trusty nezná, nemá ani žádný institut, který by po vzoru *common law* převzala. Za funkční mechanismus, který se podstatě trustu velmi blíží, lze považovat soukromé nadace. Specifikem soukromých nadací (*Privatstiftung*) je jejich uspořádání - ačkoliv je totožné jako u nadací, fungují soukromé nadace jako trusty.⁶⁶

Soukromá nadace byla do rakouského práva zavedena v roce 1993, a to prostřednictvím zákona o soukromých nadacích („*Privatstiftungsgesetz*“).⁶⁷ Je definována jako: *právnícká osoba, jejíž účel a organizace je určena jejím zakladatelem*

⁶² BĚLOHLÁVEK, A. J., Co je to „Treuhänder“?. In: Právní rádce. 1993, roč. 2, č. 2. s. 20.

⁶³ MIMROVÁ, T., Svěřenský fond jako efektivní nástroj ochrany majetku před věřiteli, Obchodněprávní revue. 2014, č. 3, roč. 5, s. 68.

⁶⁴ OECD (2011). Global Forum on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes Peer Reviews: Germany 2011: Combined: Phase 1 + Phase 2 (online). OECD Publishing[online]. 2010 [cit. 2014-06-15]. Dostupné z WWW: http://www.keepeek.com/digital-asset-management/oecd/taxation/global-forum-on-transparency-and-exchange-of-information-for-tax-purposes-peer-reviews-germany-2011_9789264110489-en.

⁶⁵ STARK, A., S. Hidden Treuhand. Boca raton, Florida, Universal-Publishers, 2009, s. 17.

⁶⁶ MIMROVÁ, T., Svěřenský fond jako efektivní nástroj ochrany majetku před věřiteli, Obchodněprávní revue. 2014, č. 3, roč. 5. s. 68-69.

⁶⁷ GOLDSWORTH, J. Private Foundations: Law & Practice. Saffron Walden – Essex, Mulberry House Press Limited, 2011, s. 351.

(grantor), který do ní vkládá majetek za účelem jejího fungování. Soukromá nadace je vázána pokyny zakladatele, které jsou uvedeny v zakládací listině.⁶⁸ Může být založena za jakýmkoliv účelem (např. finanční podpora potomků, obecně prospěšné společnosti či umění). Ve své činnosti je však zákonem omezena. Nesmí například vykonávat podnikatelskou činnost či připomínat svou činností a funkcí obchodní společnost.⁶⁹

Privatstiftung představuje nástroj k ochraně a uchování majetku, založený na korporální struktuře, v níž ovšem neexistují žádní akcionáři nebo vlastníci - místo nich zde vystupuje beneficent. Na druhou stranu musí soukromá nadace splňovat zákonem stanovené podmínky, mezi které patří vytvoření správní rady, vedení účetnictví stejně jako v obchodní společnosti, či zpracování každoročního auditu.⁷⁰

5.4. *Italský trust*

Italská právní úprava trust tak, jak jej známe například z Francie či Německa, vůbec nezná. President italské asociace trustu uvádí, že *Haagská konvence* umožňuje členskému státu zřídit trust podle cizího práva a být v Itálii funkční. Trust může být podle Haagské konvence zřízen na území Itálie italským *trustorem*, správcem fondu může být italský *trustee* ve prospěch italských *beneficientů*. Právo, kterým se bude trust řídit, je pak závislé na právní úpravě institutu trustu, dle kterého se trust v Itálii zřizoval. Konvence neomezuje žádným způsobem trustorovu volbu práva.⁷¹ Dle *Haagské konvence* jsou členské státy povinny uznat trusty zřízené podle cizího práva.⁷² Toto uznání a fungování trustů na území Itálie však neplatí bez dalšího. Platí totiž zásada, která stanoví, že pokud by určitá ustanovení trustu byla v rozporu s platným italským právem, je možné je vymáhat pouze do té míry, která nebude v rozporu se zásadami italského práva.

Hlavní institucí pro otázky trustů na území Itálie je „*Consulta nazionale sui trusts*“, jejímiž členy jsou bankovní asociace, obchodní, advokátní a notářská komora,

⁶⁸ The Austrian Private Foundation („Privatstiftung“). In: Head-way.net [online]. 2010 [cit. 2014-05-21]. Dostupné z WWW: http://www.head-way.net/downloads/stiftung/privatstiftung_englisch.pdf

⁶⁹ Tamtéž, s. 2.

⁷⁰ SCHWANK, Friedrich. The Austrian Private Foundation: between transparency and bank secrecy [online]. 2010 [cit. 2014-05-21]. Dostupné z WWW: <http://www.schwank.com/english/services/The%20Austrian%20Private%20Foundation.pdf>.

⁷¹ FRANCIOSI, L., Italy: Trust and Italian Legal System: Why Menu Matters. In: Journal of Civil Law Studies, roč. 6, 2013, s. 807.

⁷² LUPOI Maurizio, The Civil Law Trust, Vanderbilt Journal of Transnational Law, 1999, s. 980.

dále pak university v Janově, Perugii a Milaně.⁷³ Asociace se zabývá studiem a výkladem zahraniční úpravy trustů a aplikací *Haagské konvence*. Z výše uvedeného vyplývá otázka, zdali je vůbec nutné institut trustu do italského práva zavádět. I přes fakt, že zahraniční trust, který je založen na území Itálie (tzv. Trust *interno*) funguje bezproblémově, všechny snahy o zavedení institutu trustu do italského práva ztroskotaly.⁷⁴

Podle Lupoie se trust v Itálii uzavírá před notářem v souladu s projevem svobodné vůle. Jelikož jsou trusty v Itálii užívány pro účely dědické, ale také obchodní, došlo i k přizpůsobení bankovních služeb v oblasti trustů. Jedná se zejména o speciální trustové účty, které banky vedou. V italském právu se zavedla rovněž pravidla pro správu trustů. Tato pravidla například stanovují, že *trustee* je povinen vést tzv. „*Register of Trust Events*“, což je evidence všech operací týkajících se zřízeného trustu. Dále má povinnost shromažďovat veškeré dokumenty týkající se trustu.⁷⁵ Lze tedy uzavřít, že z výše uvedeného vyplývá možnost využít institut cizího práva, který umožňuje takové nakládání s majetkem, který italské právo do značné míry ignoruje. Díky svým výhodám se trust v Itálii stal hojně využívaným nástrojem v oblasti práva rodinného i obchodního.⁷⁶

⁷³ LUPROI Maurizio, *The Civil Law Trust*, Vanderbilt Journal of Transnational Law, 1999, s. 967.

⁷⁴ LUPROI, Maurizio, *The Civil Law Trust*, Vanderbilt Journal of Transnational Law, 1999, s. 983 – 984.

⁷⁵ Tamtéž, s. 987.

⁷⁶ Tamtéž, s. 988.

6. Svěřenský fond v NOZ

Úprava institutu svěřenského fondu dle zákona č.89/2012 Sb., občanského zákoníku vstoupila v účinnost dne 1. ledna 2014. Úprava je obsažena v ustanoveních § 1448 až 1474 oddílu 4, součástí dílu 6, Správa cizího majetku, který je zařazen do hlavy II, části 3., která se věnuje věcným právům. Správa cizího majetku v občanském zákoníku je úpravou generální, zatímco úprava svěřenského fondu je úpravou speciální.

Jak bylo zmíněno v předchozích kapitolách, hlavním inspiračním zdrojem pro českého zákonodárce se stala úprava občanského zákoníku Québecu („CCQ“). V porovnání s dalšími úpravami tohoto institutu se recepce québecké úpravy jeví jako nejvhodnější. Jednak proto, že si právo Québecu zachovalo svůj výrazný charakter kontinentálního práva, jemuž tento institut *common law* funkčně přizpůsobilo, jednak i z toho důvodu, že tamější občanský zákoník zavedl dosti podrobná pravidla o správě cizího majetku, jejichž recepce se jevila jako funkční právě proto, že se zamýšlelo o zavedení trustu do tuzemského práva jako nového institutu.⁷⁷ Měl-li zákonodárce v úmyslu zavést do české právní úpravy svěřenský fond jako inkorporaci trustu, potom s ohledem na podmínky jeho vzniku by se jednalo pouze o inkorporaci explicitních trustů. Možnost vzniku trustu na základě domněnky o vůli zakladatele (domněněčné trusty) nebo dokonce na základě právní fikce (vykonstruované trusty) legální definice vylučuje, tedy jedná se o inkorporaci částečnou.⁷⁸

Svěřenský fond je entitou bez právní subjektivity. Představuje autonomní majetek bez vlastníka vyčleněný zakladatelem k naplňování konkrétního účelu a spravovaný svěřenským správcem (§ 1453 až 1456) podle instrukcí vtělených zakladatelem do zakladatelského právního jednání, resp. do zvláštního statutu (§ 1452).⁷⁹ Podstatou české úpravy svěřenského fondu je, že jeho zakladatel vydělí ze svého majetku určitou část a tu svěří do správy svěřenskému správci k nějakému účelu či ve prospěch nějaké osoby (obmyšlenému či *beneficientovi*). Tím vzniká tzv. oddělené vlastnictví, ke kterému vlastník ztrácí veškerá vlastnická práva. Tato práva přecházejí do určité míry na svěřenského správce. Do určité míry proto, že se vlastníkem nestává,

⁷⁷ Důvodová zpráva k zák. č. 89/2012 Sb., s. 353. [cit. 2014-05-21]. Dostupné z WWW:

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

⁷⁸ HOUFEK, I. Trusty v rekodifikaci soukromého práva, Bulletin advokacie. 2013, č. 6, roč. 23, s. 70.

⁷⁹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. Občanský zákoník – Komentář, Svazek III (§ 976 – 1474), Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1193.

vlastníkem není ani obmyšlený. Svěřenský fond tak vytváří quasi právnickou osobu a dalo by se dle mého názoru říci, že jelikož majetek ve svěřenském fondu není ve vlastnictví správce, zakladatele a ani beneficenta, může se jednat o *res nullius*, tedy věc ničí. Budeme-li uvažovat o fondu jako o věci ničí, tedy jako o věci bez vlastníka, je nutné zkoumat, kdo vykonává vlastnická práva. Zákon v § 1448 odst. 3 stanoví, že vlastnická práva k majetku ve svěřenském fondu vykonává vlastním jménem na účet fondu svěřenský správce. Dle mého názoru se však jedná pouze o výkon quasi vlastnických práv, jelikož vlastník není konstituován. Je tedy i toto quasi vlastnické právo pod ústavněprávní ochranou vlastnického práva?

Proti faktu, že by se na svěřenský fond pohlíželo, jako na věc ničí, se staví část odborné veřejnosti. Zastánci tohoto názoru tvrdí, že svěřenský fond věcí ničí být nemůže, jelikož tomu brání zákon sám, neboť umožňuje nerušenou existenci takového souboru majetku a zároveň nechápe zřízení svěřenského fondu jako prostředek, jímž vyčleňované věci jejich dosavadní vlastník opouští.⁸⁰

Svou podstatou se svěřenské fondy blíží nadacím, liší se od nich však zejména nedostatkem právní subjektivity, dočasným trváním, větší variabilitou účelu a zásadní absencí veřejnoprávního dohledu nad nimi. Svěřenské fondy se také častěji zřizují jen na omezenou dobu, zejména, jedná-li se o fondy zřízené k prospěchu určité osoby nebo k jinému soukromému účelu. Svěřenský fond může být zřízen jednak bezúplatně rozhodnutím zakladatele věnovat část svého majetku určitému účelu, jeho zřízení však může být sjednáno i za úplatu nebo jiné protiplnění (např. od osoby, která se má stát obmyšleným, ale i od osoby jiné).⁸¹

6.1. Vznik svěřenského fondu

Zakladatel vytvoří svěřenský fond tak, že smlouvou *inter vivos* či pořízením pro případ smrti svěří majetek k určitému účelu. Zakladatel jmenuje svěřenského správce, který se zaváže tento majetek spravovat a vykonává pak vlastnická práva k tomuto majetku vlastním jménem na účet fondu. Svěřenský fond vzniká ve chvíli, kdy svěřenský správce přijme pověření k jeho správě. Je-li svěřenských správců více,

⁸⁰ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. Občanský zákoník – Komentář, Svazek III (§ 976 – 1474), Praha: Wolters Kluwer. 2014, s. 1199.

⁸¹ Tamtéž.

postačí, pokud pověření přijme alespoň jeden z nich. Byl-li však svěřenský fond zřízen pořizem pro případ smrti, vznikne smrtí zůstavitele.

Klíčovým dokumentem svěřenského fondu je tedy statut, dle kterého je svěřenský fond spravován. Statut vyžaduje formu veřejné listiny a jeho podstatné náležitosti zákon vymezuje v minimálním rozsahu, obsah je tak do značné míry ponechán v dispozici zakladatele. Práva a povinnosti správce, zakladatele a beneficianta mohou být upravena komplexně a velmi detailně, aby mohlo být dosaženo zakladatelem zamýšleného účelu a aby současně byla poskytnuta dostatečná ochrana zúčastněných osob a zajištěn efektivní dozor nad správou svěřenského fondu.

Ani smlouva o vytvoření svěřenského fondu ani statut svěřenského fondu se nezapisují do žádných veřejných seznamů a rejstříků.⁸² Tento postup je rozdílný od trustů, neboť ty často vznikají neformálně. Rovněž vykonavatelem práv u trustů může být kdokoli, zatímco v případě svěřenského fondu může vykonavatelem práv, svěřenským správcem, být pouze svéprávný člověk a právnická osoba tehdy, stanoví-li tak zákon.⁸³ Toto pravidlo však neplatí bezvýhradně, neboť okruh vykonavatelů práv v trustu zřízeném za účelem kolektivního investování je rovněž omezen.⁸⁴

Zakladatel může svěřenský fond vytvořit k veřejně prospěšnému účelu (např. k podpoře kultury, sportovních aktivit mládeže nebo vzdělávací instituce). Další možností je vytvoření fondu k účelu soukromému, kterým může být prospěch určité osoby nebo její památka. Účelem svěřenského fondu ale může být také investování pro dosažení zisku k rozdělení mezi zakladatele, zaměstnance, společníky či jiné další osoby.⁸⁵ Stejně členění vychází právě z CCQ, který v zásadě rozlišuje mezi třemi účely založení trustu, a to *private trust* (soukromý, na památku zakladatele, ne podporu určitého projektu či jiného účelu), *personal trust* (soukromý s beneficienty) a *social trust* (veřejně prospěšný). Do značné míry ale dochází k jejich prolínání a existuje jen tenká linie pro jejich přesné rozlišování.⁸⁶

⁸² PIKAL, D. Svěřenský fond a velká očekávání? [online]. 2010 [cit. 2014-05-19]. Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/sverensky-fond-a-velka-ocekavani-94144.html>.

⁸³ § 1453 odst. 1,2. zák. č. 89/2012 Sb.

⁸⁴ HOUFEK, I. Trusty v rekodifikaci soukromého práva, Bulletin advokacie, 2013, č. 6, roč. 23, s. 70.

⁸⁵ LIŠKUTÍN, T. Svěřenský fond v novém občanském zákoníku. [online]. 2010 [cit. 2014-05-19]. Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/sverensky-fond-v-novem-obcanskem-zakoniku-84181.html>

⁸⁶ CLAXTON, J. B. Studies on the Quebec Law of Trust. Toronto: Thomson Carswell, 2005, ,s. 105.

Účel a podoba náplně svěřenského fondu musí být konkretizovány v zakládacích dokumentech. Je však třeba zdůraznit, že faktický účel svěřenského fondu nemusí být jen ve prospěch určité fyzické osoby. Může být založen i ve prospěch stanoveného cíle, či podpory určitého projektu.

Ustanovení § 1449 odstavce 2 stanovuje možnost zřízení svěřenského fondu k prospěchu určité osoby nebo na její památku. Bednaříková se k tomuto dělení vyjadřuje následovně: Soukromý svěřenský fond na památku určité osoby může být založen pro uchování např. rodinné hrobky, soukromého chovu papoušků (kteří se dožívají vysokého věku), pro další uchování mlýna, pro udržování památníku vojáků padlých při osvobození naší vlasti a podobně. Svěřenský fond založený na památku určité osoby například s účelem dalšího fungování mlýna může v pokynech svého zakládacího dokumentu obsahovat třeba požadavek na zaměstnání konkrétní osoby mlynáře, poté i tento mlynář by měl ze svěřenského fondu určitý prospěch, avšak to není jeho prvotním cílem.⁸⁷

Další inspiraci quebeckým občanským zákoníkem nacházíme v ustanovení § 1449 odst. 3, který stanoví, že *hlavním účelem veřejně prospěšného svěřenského fondu nemůže být dosahování zisku nebo provozování závodu*. O zákazu hlavního účelu vztahujícího se na dosahování zisku či provozování podniku hovoří rovněž ustanovení § 1970 CCQ (tzv. social trust). Účel veřejně prospěšného trustu je v CCQ vymezen rovněž pozitivně, a to možností jeho vytvoření „*za účelem veřejného zájmu, jako kulturním, vzdělávacím, dobročinným, náboženským nebo vědeckým účelem*.“⁸⁸

6.2. Možnosti využití svěřenského fondu

Fakt, že se statut ani zakládací listina svěřenského fondu nezapisují do žádného veřejného seznamu a rejstříku dává tomuto institutu velkou oblíbenost. Vytváření a existence svěřenských fondů není prozatím s výjimkou základní soukromoprávní úpravy v zákonu č.89/2012 Sb., občanský zákoník a zákonu č. 240/2013 Sb., o

⁸⁷ BEDNAŘÍKOVÁ, Barbora. Svěřenské fondy. Institut pro uchování a převody rodinného majetku. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 127-128.

⁸⁸ CCQ § 1270

investičních společnostech a investičních fondech jakkoliv regulována (žádná povolení pro vznik či existenci, licence, souhlasy veřejných orgánů, atd.).⁸⁹

Recepce svěrenských fondů do českého právního řádu je odůvodněna tím, že napomáhá realizovat zejména následující právně-politické cíle a účely: a) zřízení fondu brání relokaci majetku mimo území České republiky do zemí, které umožňují flexibilní správu majetku formou klasického trustu; b) jedná se o zajišťovací instrument usnadňující zapojení do přeshraničních finančních projektů a globálních bankovních obchodů; c) umožňuje budoucím zůstavitelům, aby o správě svého majetku po své smrti rozhodli ještě za života (v širší míře, než jak by jim umožňovalo dědické právo)⁹⁰

Vhodnost použití svěrenského fondu se dá spatřovat především při záměru zakladatele za jeho života nastavit rozdělení majetku, např. z podnikání. Jak již bylo zmíněno, svěrenský fond je rovněž nástrojem ochrany majetku. Rozhodne-li se zakladatel využít svěrenský fond pro nerovnoměrné rozdělení svého majetku, může dosáhnout toho, že ekonomicky zajistí více na něm závislých osob, avšak za předpokladu, že tyto osoby zůstanou bez možnosti nakládat s celým majetkem a nerozhodují o jeho prodeji ani o výši zakladatelem určených podílů. Je tak umožněna individuální správa majetku, která zakladateli umožní zabránit neekonomickému štěpení majetku mezi zákonné dědice, nebo naopak umožní obdarovat širší okruh dědiců i nad rámec zákona. Jelikož vložení majetku do svěrenského fondu dochází k vyčlenění majetku zakladatele, nestává se vložený majetek předmětem dědického řízení. Rovněž majetek, který beneficiant obdrží za života zakladatele, nebude zohledněn v rámci dědického řízení při vypořádání podílů neopominutelných dědiců.

Využití svěrenského fondu však není zdaleka jen pro oblast dědického práva. Další velikou zájmovou skupinou budou investoři. Zakladatel svěrenského fondu, resp. investor, má nyní nové možnosti rozmělnění rizik a optimalizace investic. Neméně důležitou bude rovněž výhoda v podobě anonymizace na straně vlastníka i příjemce majetku. Institut svěrenského fondu umožní investorovi bezpečně oddělit investiční majetek od majetku osobního, či od majetku určeného k podnikání. Zakladatel pak může prostřednictvím fondu spravovat, financovat či jinak ovládat obchodní

⁸⁹ PIKAL, D. Svěrenský fond a velká očekávání? [online]. 2010 [cit. 2014-05-19]. Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/sverensky-fond-a-velka-ocekavani-94144.html>.

⁹⁰ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. Občanský zákoník – Komentář, Svazek III (§ 976 – 1474), Praha: Wolters Kluwer. 2014, s. 1194.

společnosti, a to bez formální či personální vazby na společnost. Domnívám se, že právě tento fakt může být nebezpečný z hlediska trestní odpovědnosti právnických osob, kdy zákon č. 418/2011 Sb., *o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim* v §8 odst. 1 písm. c), stanoví, že „*Trestným činem spáchaným právnickou osobou je protiprávní čin spáchaný jejím jménem nebo v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, jednal-li tak...ten, kdo vykonává rozhodující vliv na řízení této právnické osoby, jestliže jeho jednání bylo alespoň jednou z podmínek vzniku následku zakládajícího trestní odpovědnost právnické osoby...*“ Lze tedy říci, že bude-li právě svěrenský fond s anonymní strukturou tím, kdo vykonává rozhodující vliv na řízení právnické osoby, bude velmi složité zjistit fyzickou či právnickou osobu, která z této pozice trestný čin spáchala (což ovšem nebrání tomu, aby byl trestný čin přičten dané právnické osobě).

7. Ochrana majetku před věřiteli

Z výše popsaného lze dovodit, že svěřenský fond umožňuje na první pohled spolehlivou ochranu majetku zakladatele. Tento fakt je umožněn zejména tím, že svěřenský fond vytváří oddělené vlastnictví, které spočívá v rozštěpení vlastnického práva mezi dvě a více osob, z nichž jedna má přímé vlastnictví (*dominium directum*) a ostatní osoby mají vlastnictví užitkové (*dominium utile*).⁹¹ Majetek ukrytý v tomto režimu umožňuje zakladateli, aby si nad majetkem zachoval kontrolní a ekonomický vliv, avšak s minimálním rizikem. Podstatné rovněž je, že takovýto převod vlastnického práva umožňuje, aby jméno ekonomického vlastníka zůstalo důvěrným. Jinými slovy majetek, který zakladatel vyčlení do svěřenského fondu, již nebude spojován se zakladatelem, jehož jméno nebude zapsáno ve veřejných seznamech, registrech či evidencích. Nebude tedy ani předmětem daňových přiznání (k daňové otázce viz. dále), ani nebude zajišťovat zakladatelovy dluhy.⁹²

S principem odděleného vlastnictví je úzce spjata i otázka publicity vlastníka svěřenského fondu, resp. majetku v něm uloženým. Z tohoto hlediska je zajímavé podívat se na zařazení institutu v systematice nového občanského zákoníku. Svěřenský fond je zařazen mezi věcná práva, pro která je typický princip publicity, jež poskytuje ochranu právům třetích osob. To je logický požadavek, neboť osoby, které vstupují do obchodních vztahů, by měly mít právo na informace týkající se fondu, aby mohly posoudit, s kým vstupují do smluvních vztahů a zvážit tak veškerá rizika.⁹³ V tomto směru ovšem fond podléhá jen jakési dílčí publicitě, která je vyjádřena ustanovením § 1456 NOZ, který stanoví, že „*Svěřenskému správci náleží plná správa majetku ve svěřenském fondu. Do veřejného seznamu nebo do jiné evidence se svěřenský správce zapíše jako vlastník majetku ve svěřenském fondu s poznámkou „svěřenský správce“.*“ Zákon však nikde nezakládá povinnost pro zakladatele fondu zveřejnit údaje o své osobě. V tomto ohledu je quebecká úprava v CCQ poněkud přísnější, neboť v § 1263 stanoví, že „*Účelem úplatného trustu založeného smlouvou může být zajištění plnění*

⁹¹ BOUCKAERT, B. Property Law and Economics – Volume 5, Encyklopedia of law and economics, Second Edition. Edward Elgar Publishing, 2010, s. 27 – 28.

⁹² MIMROVÁ, T., Svěřenský fond jako efektivní nástroj ochrany majetku před věřiteli, Obchodněprávní revue. 2014, č. 3, roč. 5. s. 68.

⁹³ RICHTER, T. Mezi smlouvou, vlastnictvím a korporací: právní úprava trustu v návrhu nového občanského zákoníku. In ŠTENGLOVÁ, J. Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 339-343.

závazku. V takovém případě, aby byl trust účinný vůči třetím osobám, trust musí být zveřejněn v registru osob nebo movitých věcných práv nebo v katastru nemovitostí, podle toho, zda je majetek převedený do trustu movitý nebo nemovitý“.

Jak již bylo uvedeno, úprava svěřenského fondu byla inspirována quebeckým občanským zákoníkem. Český zákonodárce hledal zakotvení institutu trustu v kontinentální právní úpravě, až ji našel právě v Quebecu. Vhodnost a správnost rozhodnutí, které bylo přijetím této úpravy učiněno, ukáže čas. Jsme-li v této situaci vystaveni cizímu právnímu institutu, je možné uvažovat o několika metodách přístupu k analýze. Prvně můžeme samozřejmě studovat platnou právní úpravu v zemích, kde daná úprava existuje. Rovněž můžeme provést historickou analýzu a výklad vývoje tohoto institutu na území dané země nebo regionu. Nebo se můžeme, bez ohledu na právní pojmy a koncepty vlastní jednotlivým právním řádům, pokusit o analýzu funkcí, které daný institut v ekonomickém životě plní a o zvážení, zda některé z těchto funkcí vedou k efektivním výsledkům, kterých nelze dosáhnout jinými nástroji v právních řádech, které tento institut neznají.⁹⁴ Právě zde je nutné zamyšlení nad otázkou, co je záměrem a efektivním výsledkem. Zdali výhoda neprůhlednosti vlastnické struktury svěřenského fondu převažuje nad obecným zájmem třetích osob, a to informovanosti o subjektu, se kterým vstupují do obchodních vztahů. Zde jsou práva věřitelů velmi oslabena.

K této otázce se vyjadřuje rovněž Pelikán, který říká: *„Úprava svěřenských fondů je u nás neukotvená, není napojená na kontinentální systém a vlastně na něj ani být napojená příliš nemůže. Je to cizorodý prvek, který nám tu ani nemůže příliš fungovat. Třeba v Rakousku se používají soukromé nadace, což je, myslím, mnohem lepší cesta, která se dá i lépe kontrolovat. V první řadě mi chybí rejstřík, ve kterém by se svěřenské fondy evidovaly. Mělo by se rovněž omezit to, že svěřenského správce může dělat každý.“*⁹⁵ Bude nyní velmi zajímavé, jak se tento cizorodý právní institut (v

⁹⁴ RICHTER, T. Mezi smlouvou, vlastnictvím a korporací: právní úprava trustu v návrhu nového občanského zákoníku. In ŠTENGLOVÁ, J. Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 338.

⁹⁵ Rozhovor s Robertem Pelikánem, ředitelem legislativního odboru MF. Ministerstvo financí ČR. [online]. 2010 [cit. 2014-05-19]. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/v-mediich/2014/rozhovor-s-robertem-pelikanem-reditelem-17175>

podobě, jak je zakotven ve stávající právní úpravě) bude vyvíjet v podmínkách českého právního řádu a české společnosti.⁹⁶

V rámci svěřenského fondu je třeba rozlišovat dvě kategorie vztahů, a to vztahy vnitřní, tedy mezi zakladatelem, správcem a obmyšleným a vztahy vnější, tj. vztahy třetích osob a subjektů fondu. Vnitřní vztahy osob zúčastněných na svěřenském fondu se regulují zejména prostřednictvím statutu.

Ustanovení § 1452 NOZ upravuje statut jako jeden z mála formálních, avšak přesto omezujících, požadavků kladených na vznik svěřenského fondu.⁹⁷ Obligatorní požadavek na existenci statutu ve formě veřejné listiny má plnit, a to zejména ve vztahu ke třetím osobám, ochrannou funkci. Dalo by se říci, že statut fondu dotváří výše zmíněný princip částečné publicity. Ze statutu svěřenského fondu je možné získat informace o jeho označení, označení majetku, který jej tvoří v době jeho vzniku, vymezení účelu svěřenského fondu, podmínky pro plnění ze svěřenského fondu, údaj o době trvání svěřenského fondu. Dále zákon uvádí v § 142 odst. 3, že statut vyžaduje formu veřejné listiny. Dalo by se říci, že statut fondu dotváří výše zmíněný princip částečné publicity. Tedy přestože není vyžadován konstitutivní zápis vedoucí k vytvoření svěřenského fondu, lze předpokládat, že vzniknou evidence statutů, resp. fondů, které umožní věřitelům zjistit původního vlastníka majetku. Na některé nedostatky v úpravě statutu ovšem upozorňuje například Pihera, který uvádí „*Současně si je nutné též uvědomit, že statut svěřenského fondu neprokáže nikdy více než to, kdy byl svěřenský fond ustaven, nikoli to, kdy vznikl (vznik je vázán na převzetí správy ze strany správce), ani jaký je ve svěřenském fondu majetek (statut nepostihuje následné „zvýšení majetku“ svěřenského fondu – srov. § 1468 NObčZ).*“ Lze tedy shrnout, že úprava svěřenského fondu v NOZ poskytuje zakladateli značnou, avšak nikoli absolutní anonymitu, která ztěžuje třetím osobám uplatnit svá práva vůči jeho majetku. Do jaké míry je tato ochrana skutečně efektivní a jaké jsou její limity, však ukáže až praxe.

⁹⁶ MIMROVÁ, T., Svěřenský fond jako efektivní nástroj ochrany majetku před věřiteli, *Obchodněprávní revue*, 2014, č. 3, roč. 5. s. 68.

⁹⁷ PIHERA, V., Nejpodivnější zvíře v lese – poznámky ke svěřenskému fondu. In: *Obchodněprávní revue*, 2012, č. 10, roč. 3. s. 278-282.

7.1. Ochrana věřitelů

Nelze říci, že ochrana majetku ve svěřenském fondu je bezmezná. Vzhledem k flexibilitě trustů obecně, je třeba stanovit určité ochranné mechanismy, které omezí jejich zneužívání. Za jeden z ochranných instrumentů lze kromě statutu považovat dohled nad správou svěřenského fondu.

NOZ svěřuje dohled nad správou zakladateli a osobě obmyšlené, popřípadě osobě určené statutem. Zároveň v ustanovení § 1463 odst. 2 umožňuje v zákonem stanovených případech, aby dohled vykonávala jiná osoba nebo skupina osob, anebo orgán veřejné moci. Osoba vykonávající dohled nad správou svěřenského fondu má právo na svěřenském správci žádat, aby jí umožnil kontrolu dokladů o fondu, předložil jí vyúčtování, zprávy a jiné informace. Dále může soud na návrh zakladatele, obmyšleného nebo osoby, která na tom má právní zájem, uložit nebo zakázat svěřenskému správci určité jednání, popřípadě ho odvolat nebo jmenovat nového. Tyto osoby se také mohou dovolat neplatnosti právního jednání, kterým správce poškozuje svěřenský fond nebo právo obmyšleného; nesmí však být zasaženo do práv třetích osob, nabytých v dobré víře.

Osobně považuji za jedno z nejdůležitějších ustanovení v oblasti ochrany věřitelů ustanovení § 1467 NOZ, ve kterém je založena solidární odpovědnost všech tří hlavních subjektů svěřenského fondu, a to zakladatele, obmyšleného a správce.:
„Účastní-li se svěřenský správce, zakladatel nebo obmyšlený činů sledujících úmyslné poškození práv zakladatelova věřitele nebo poškození svěřenského fondu, jsou zavázáni společně a nerozdílně.“

Jelikož vyčlenění majetku do fondu, stejně jako majetkové převody v jeho rámci, představují právní jednání, lze na ně použít obecné právní nástroje sloužící k ochraně zájmů a práv věřitelů. S přihlédnutím k tomu, že se jedná o zcela nový institut, je nutné vyřešit otázku, jakým způsobem lze sankcionovat nežádoucí jednání související s fondem.

Jedním z hlavních argumentů proti převzatému institutu trustu byl argument morální, neboť z hlediska práva a morálky má mít věřitel s pohledávkou po lhůtě splatnosti přístup k dlužníkovu majetku. Robert Danforth upozorňuje na fakt, že pokud bude dlužníkům umožněno ochránit svůj majetek před věřiteli, bude se postavení

věřitelů a zároveň efektivnost odpovědnosti dlužníka snižovat.⁹⁸ Právě z tohoto důvodu bývá zavedení takového institutu řadou států vnímáno jako opatření porušující veřejný pořádek, resp. dobré mravy, princip *pacta sunt servanda* a zásadu poctivosti. Vystává tedy otázka, zdali může být zřízení svěřenského fondu či vložení majetku do něj jednáním protiprávním.⁹⁹

Vzhledem k obezřetnému přístupu NOZ k neplatnosti právního jednání, je nutné každé jednání posuzovat důmyslně. Nicméně existují situace, které jsou natolik nežádoucí, že je třeba jim předcházet a zabránit jim. Za takovou situaci se obecně považuje zřízení svěřenského fondu, v němž je zakladatel zároveň správcem a jediným beneficentem.¹⁰⁰ V takovém případě fond poněkud ztrácí smysl správy cizího majetku, neboť zakladatel si zachovává téměř naprostou kontrolní pravomoc nad majetkem, profituje z něho a navíc je chráněn. Takovou ochranu připustit nelze. A tento způsob je i jistě v rozporu se systematickou řazení svěřenského fondu.

⁹⁸ DANFORTH, R. T. Rethinking the Law of Creditor's Rights in Trusts. Hastings LJ, 2002, roč. 53, s. 364.

⁹⁹ MIMROVÁ, T., Svěřenský fond jako efektivní nástroj ochrany majetku před věřiteli, Obchodněprávní revue. 2014, č. 3, roč. 5, s. 68.

¹⁰⁰ Tamtéž.

8. Daňové aspekty svěřenského fondu

Ačkoliv v zahraničních úpravách, kde institut trustu funguje, je daňová zátěž zisku i výplaty podílu obmyšleného poměrně malá, český zákonodárce se touto praxí příliš neinspiroval.

Svěřenské fondy jsou subjektem daně z nabytí nemovitých věcí dle zákonného opatření Senátu č. 340/2013 Sb., o dani z nabytí nemovitých věcí. Dle ustanovení § 1 zákonného opatření je poplatníkem daně nabyvatel vlastnického práva k nemovité věci. Zákonodárce zde hovoří o nabytí vlastnického práva do nebo ze svěřenského fondu a na tento fond se hledí jako na jediného nabyvatele nebo převodce vlastnického práva k nemovité věci. Daň tedy bude činit 4% z ceny převáděné nemovité věci.¹⁰¹ Bude se tak jednat o platbu daně pouze v případě, kdy dojde k úplatnému nabytí vlastnického práva k nemovité věci. Tedy bude-li možno vyčlenění nemovitostí do svěřenského fondu či zvýšení majetku svěřenského fondu nemovitostmi považovat za bezúplatné, nebude zde žádné zdanění daní z nabytí nemovitých věcí¹⁰²

Dalším aspektem je otázka, jakému režimu bude podléhat zdanění výnos z hospodaření svěřenského fondu. Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů stanovuje, že svěřenský fond je poplatníkem daně z příjmů právnických osob a sazba daně tedy činí 19%. Daňové zatížení příjmů je tedy obdobné jako u „běžné“ obchodní společnosti.

Ačkoliv svěřenský fond není právnickou osobou, pro účely daně z přidané hodnoty se za takovou považuje a může být tedy jejím registrovaným plátcem.¹⁰³

Pokud ale zakladatel vyčlení majetek do svěřenského fondu, nebude tento majetek podléhat dani z příjmů právnických osob. Pokud ovšem má být tento majetek bezúplatně převeden obmyšlenému, použije se daňová úprava pro dědictví nebo darování dle obecných pravidel. Naopak z majetku vneseného do fondu, který byl od příbuzného nebo osoby ve společné domácnosti (podmínky definované v zákoně), obmyšlený bezúplatný příjem danit nebude, ale pro ostatní případy platí daň ve výši

¹⁰¹ DOKOUPILOVÁ, V., Svěřenský fond – „anonymní majetek“ [online]. 2010 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z WWW: http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d45090v56405-sverensky-fond-anonymni-majetek/?search_query=sv%C4%9B%C5%99ensk%C3%BD+fond&search_results_page=

¹⁰² ŠVESTKA, J., DVORÁK, J. Občanský zákoník – Komentář, Svazek III (§ 976 – 1474), Praha: Wolters Kluwer. 2014, s. 1202.

¹⁰³ PIKAL, D. Svěřenský fond a velká očekávání? [online]. 2010 [cit. 2014-05-19]. Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/sverensky-fond-a-velka-ocekavani-94144.html>.

15%. Je-li však obmyšleným právnická osoba, platí, že podléhá běžnému zdanění v sazbě 19%.

Z daňového hlediska je zásadní i úprava příjmu obmyšleného ze svěřenského fondu, a to fyzické i právnické osoby, kdy pokud se jedná o majetek vyčleněný do svěřenského fondu pořízením pro případ smrti, zůstávají obmyšlení osvobozeni od daně z příjmů.

Doprovodná legislativa k NOZ předpokládá zvláštní daňové výhody u svěřenských fondů pořízených pro případ smrti. Je však třeba zmínit, že od daně nejsou osvobozeny všechny příjmy z majetku vyčleněného do fondu pořízeným pro případ smrti. Osvobozena nejsou především taková plnění, která jsou obmyšlenému poskytována ze zisku těchto typů svěřenského fondu, ale pouze plnění poskytovaná mu z majetku „kmenového“.¹⁰⁴

Jak jsem uvedl výše, často kritizovaným problémem je, že evidenci ve statutu má pouze majetek, který je do svěřenského fondu vyčleněn při jeho založení. Je-li do fondu vyčleněn nějaký další majetek, žádné evidenci již nepodléhá. Nastává pak problém s vymahatelností daňové povinnosti, kdy nově vyčleněný majetek do fondu není nikde registrován. Tato oblast úpravy by jistě zasloužila důmyslnější zákonnou úpravu. Pro inspiraci není nutné chodit příliš daleko, neboť francouzská fiducie jistou funkční možnost nabízí. Ve Francii platí domněnka, že zakladatel je stále vlastníkem majetku, který do fiducie vložil. Platí zde rovněž oznamovací povinnost v případě, že zakladatel nebo alespoň jeden z beneficentů je daňovým rezidentem ve Francii, anebo jestliže fiducie zahrnuje majetek, který je umístěn ve Francii. Za těchto podmínek platí, že správci jsou povinni oznámit daňovému úřadu vytvoření, změnu nebo zrušení fiducie, včetně obsahu smluvních podmínek a každoročně k 1. lednu oznámit tržní hodnotu majetku a práv obsažených ve fiducii. Francouzská úprava stanovuje vysoké sankce za nesplnění oznamovací povinnosti, a to pokutu ve výši 5% z hodnoty aktiv fiducie, nejméně však 10 000 EUR. Za uhrazení pokuty jsou odpovědní správce, zakladatel i beneficent společně a nerozdílně.¹⁰⁵

¹⁰⁴ KOCÍ, M., Institut svěřenského fondu v NOZ, In: Bulletin advokacie. 2014, č. 1-2, roč. 24, s. 28.

¹⁰⁵ BARRIÈRE, F.: „The security *fiducie* in French law“, in Smith, L. (ed.): The Worlds of the Trust, Cambridge University Press, New York 2013, str. 126.

9. Postoj české odborné veřejnosti ke svěřenským fondům

Úprava a zakotvení svěřenských fondů do NOZ byla od počátku velmi kontroverzním tématem. Samotný fakt, že inspirační zdroj úpravy se našel „až“ v Quebeckém občanském zákoníku dává podnět k zamyšlení, zda je tak vzdálený systém kontinentálního práva, který byl ze strany *common law* velmi ovlivňován, tou správnou volbou českého zákonodárce. Česká odborná veřejnost byla v otázce zakotvení svěřenských fondů nejednotná a myšlenkové spory se vedou i nadále. Vlivná část nositelů moci soudní a výkonné je dokonce pro okamžité zrušení tohoto institutu. V následující části nastíním problémy a veřejnou diskusi, která je s implementací svěřenských fondů spjata a hlavní myšlenky, které jsou proti svěřenským fondům v českém právním řádu.

Justiční instituce dostaly za úkol vyjádřit se k tématu požadovaných změn v NOZ na výzvu tehdejší první náměstkyně ministerstva spravedlnosti JUDr. Hany Marvanové. Jedním z výrazných odpůrců institutu svěřenských fondů byla vrchní státní zástupkyně v Praze JUDr. Lenka Bradáčová, PhD. Vrchní státní zastupitelství v Praze označilo téma svěřenských fondů za problematičtější s tím, že je nezbytné změnit jejich evidenční strukturu tak, aby se nestaly neprůhledným nástrojem na legalizaci výnosů z trestné činnosti. Vrchní státní zástupkyně uvádí: „*My jsme ten institut zanalyzovali a myslíme si, že je tam velké riziko. Pokud se na jedné straně upozorňuje na to, že zde máme neprůhledné vlastnické struktury při získávání veřejných zakázek a činí se všechny možné kroky pro to, aby se všechny postupy ve vztahu k veřejným prostředkům zprůhlednily, tak v nás následně ta velmi volná úprava svěřenských fondů evokuje podobnost s anonymními akciemi respektive s neprůhlednou vlastnickou strukturou*“.¹⁰⁶ K této otázce se vyjadřuje právě i toho času náměstkyně Marvanová, podle které představují svěřenské fondy Pandořinu skříňku umožňující odklánění nezdaněného majetku a uvádí: „*U nás je velký předpoklad, že budou sloužit k praní špinavých peněz, takže jsem jednoznačně pro zrušení*“.¹⁰⁷

¹⁰⁶ BÁLEK J., Rozhovor: Lenka Bradáčová - Chceme-li rychlejší trestní řízení, musíme udělat i nepopulární změny. [online]. 2010 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z WWW: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/rozhovor-lenka-bradacova>

¹⁰⁷ Česká justice. Marvanová s Bradáčovou proti fondům, Polčák nevěřil svým uším. [online]. 2010 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z WWW: <http://www.ceska-justice.cz/2014/05/marvanova-s-bradacovou-proti-fondum-polcak-neveril-svym-usim/>

Ve veřejném prostoru se proti výročkům Bradáčové a Marvanové staví poslanec Stanislav Polčák, který v reakci vznáší otázku, co se stane se svěřenskými fondy, které v mezidobí vznikly zcela v souladu se zákonem? Dále upozorňuje, že svěřenské fondy, které existují v mnoha civilizovaných zemích a jsou určeny především ke správě rodinného majetku, vznikají smlouvou a notářským zápisem, vložený majetek lze dohledat a vlastník ve skutečnosti odděluje zakladatelskou smlouvou majetek od svého majetku. Není možné, aby takto vznikl svěřenský fond s nezdaněným majetkem, tato varianta poukazuje na problém trestních právníků, kteří nesprávně vykládají civilní právo. Pokud by se zakladatel dopustil jednání v rozporu s platným právem, bylo by takové jednání neplatné a fond by tedy nevznikl.¹⁰⁸

Další výraznou postavou, která je pro zrušení svěřenských fondů, je náměstek ministryně spravedlnosti JUDr. Robert Pelikán, PhD., který říká, že svěřenské fondy jsou hlavně nástrojem pro ukrývání majetku a znepréhlednění vlastnictví. Doslova uvádí: „*Kromě věcí typu ukrývání majetku mě příliš nenapadá, co by svěřenské fondy řešily z problémů, které nejdou řešit jiným právním způsobem.*“¹⁰⁹ Hlavní těžiště své kritiky Pelikán přiznává obrovskému riziku pro věřitele, kdy svěřenský fond dle jeho slov umožňuje naprosto nekontrolované vydělení majetku, ke kterému se už nikdo poté nedostane.¹¹⁰

Debaty o zrušení či setrvání svěřenských fondů se samozřejmě účastní i jeden z autorů nového občanského zákoníku Karel Eliáš, který na výtky o anonymitě a nedostatečné evidenci svěřenských fondů uvádí: „*Zakladatel se dá dohledat, protože ten musí být ve statutu fondu. Ve skutečnosti je to tak, že každý svěřenský fond je plátcem daně a účetní jednotkou. A protože svěřenské fondy nejsou právnickou osobou, a nemají tudíž ani sídlo, tak se evidují podle zákona o Finanční správě ČR u jednoho finančního úřadu. Takže státní sféra má jejich veřejnoprávní seznam na stříbrném podnose.*“¹¹¹

¹⁰⁸ Česká justice. Marvanová s Bradáčovou proti fondům, Polčák nevěřil svým uším. [online]. 2010 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z WWW: <http://www.ceska-justice.cz/2014/05/marvanova-s-bradacovou-proti-fondum-polcak-neveril-svym-usim/>

¹⁰⁹ Rozhovor s Robertem Pelikánem, ředitelem legislativního odboru MF. Ministerstvo financí ČR. [online]. 2010 [cit. 2014-05-19]. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/v-mediich/2014/rozhovor-s-robertem-pelikanem-reditelem-17175>

¹¹⁰ Tamtéž.

¹¹¹ KLANG, M., Experti by svěřenské fondy nerušili. Vznikne jejich evidence. [online]. 2010 [cit. 2014-05-19]. Dostupné z WWW: <http://zpravy.aktualne.cz/domaci/experti-by-sverenske-fondy-nerusili-vznikne-jejich-evidence/r~94879cfce7f511e3b78f0025900fea04/>

Z uvedeného je zřejmé, že názory odborné veřejnosti na fungování svěřenských fondů jsou velmi odlišné. Jak dopadne chystaná obsáhlá novela NOZ, která by měla do poslanecké sněmovny zamířit na podzim roku 2014, lze jen těžko předvídat. Faktem ale zůstává, že dle zákona o mezinárodním právu soukromém je možné, aby na území České republiky působily fondy, které byly založeny podle jiného práva, a to např. německého, francouzského či jiného, které institut trustů obsahuje. Lze si tedy představit, že i kdyby došlo ke zrušení úpravy svěřenských fondů, zájemci o jejich výhody by si takový fond mohli založit dle cizího práva a na základě zásady volného pohybu služeb by pak tento fond působil i např. na území České republiky.

10. Závěr

O institutu svěřenského fondu v českém právním prostředí jsem se rozhodl psát, protože se nejedná o institut pro naše území zcela nový. Prvotní úpravu majetkových práv nalezneme v Koldínově zákoníku městského práva z roku 1579. Problém Koldínova zákoníku a později Obnoveného zřízení zemského z roku 1627 byl ten, že nereagovaly na stále se zvětšující počet obyvatelstva, které sloužilo na panstvích spravovaných vrchností. Později začala tato úprava být nedostačující i pro samotné měšťanstvo. Tento vývoj vedl v polovině osmnáctého století k vytvoření komise, která začala pracovat na novém občanském zákoníku, kterým byl s účinností od 1. ledna 1812 *Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch* (dále jen „ABGB“). Právě v tomto občanském zákoníku se poprvé na našem území objevuje úprava fideikomisární substitutce neboli svěřenského nástupnictví. Ve své podobě svěřenství přetrvávalo až do roku 1924, kdy rodinné svěřenství bylo zákonem č. 179/1924 Sb. zrušeno a následně bylo zrušeno i svěřenské náhradnictví v roce 1964.¹¹² Nyní je tomu osmdesát let, co se na naše území úprava svěřenství vrací. Při studiu institutu samotného a názorů odborné veřejnosti docházím k závěru, že je úprava nedostatečná a nedůkladná. Prozatím nenacházím žádný pádný argument pro to, aby svěřenské fondy ve své aktuální podobě nadále existovaly na našem území. Účely, které svěřenské fondy plní, jsem popsal výše a domnívám se, že jejich funkce je nahraditelná právě například nadacemi, které v českém právním řádu mají své místo a jsou hojně využívány. Nevzbuzují podezření o legalizaci výnosů z trestné činnosti či ukrývání majetku před daňovou povinností. Dalším významným faktorem, který hovoří proti svěřenským fondům, je právě česká společnost a kultura, což je aspekt těžce měřitelný, ale při tvorbě nových institutů by prevenční povinnost měla být rozmyšlena mnohem podrobněji, než jako je tomu v případě svěřenských fondů.

Trust se ale jeví jako velmi stabilní institut, který je běžně používán již více než dva tisíce let, a to od římského fideikomisu po správu cizího majetku, resp. trustu, využívaného dnes hojně v *common law* nebo v kontinentálním právu v západní Evropě. Z tohoto pohledu není návrat svěřenství do českého právního řádu ničím překvapivým, neboť jednou z hlavních myšlenek při tvorbě nového občanského zákoníku byla

¹¹² Svěřenské náhradnictví bylo zrušeno zák. č. 40/1964 Sb.

myšlenka obnovy přirozenoprávní teorie a návrat k ideálům římského práva, resp. ABGB. Konečně se také jedná o návrat do civilizačního okruhu, kam naše země vždy patřila. V průběhu svého vývoje dospěl trust do úrovně vysoké pružnosti a ochrany, přerušením vývoje svěřenství na území českého státu nastalo určité zbrzdění tohoto vývoje. Bude zajímavé nyní sledovat, za jakých okolností a s jakým záměrem budou svěřenské fondy fungovat v České republice.

Jak jsem již zmínil, nadace se zdá být jediným srovnatelným institutem se svěřenským fondem, proto bude nyní velmi důležité nechat se inspirovat zahraniční úpravou a regulací trustů a „trust-like“ institutů, které by se jistě mohly stát důležitým inspiračním zdrojem pro další vývoj svěřenských fondů v českém právním prostředí, a to i přes to, že zahraniční úprava vykazuje řadu odlišných znaků.

Z popsaných názorových postojů české odborné veřejnosti vyplývá nejednotnost v otázce aktuální úpravy svěřenských fondů v NOZ. Osobně bych přidal ještě jeden pohled, který považuji za problematický. Dle § 1045 odst. 1 NOZ si věc, která nikomu nepatří, může přivlastnit každý, nebrání-li tomu zákon nebo právo jiného na přivlastnění věci. Zamezení přivlastnění majetku vyčleněného do svěřenského fondu ze strany třetí osoby sice není explicitně upraveno, nicméně teleologickým výkladem a s přihlédnutím k právům zakladatele a obmyšleného lze pro toto vyloučení argumentovat. Nabízí se však otázka, jak tomu bude v případě, kdy správce fondu bude vykazovat vysokou míru pasivity. Právě tento případ by totiž mohl vést k domněnce opuštění majetku tvořícího svěřenský fond. A co případ objektivní odpovědnosti, zejména pak v případě způsobení škody, která bude přesahovat hodnotu majetku ve fondu, nebude se jednat o obcházení zásady „vlastnictví zavazuje“?

Na úplný závěr lze uvést, že jednoznačná odpověď na otázku, zda je zakotvení institutu svěřenského fondu do nového občanského zákoníku krokem vpřed či ne, neexistuje. Vzhledem k historickému vývoji a tradici trustů by bylo fungování obdoby trustu i v českém právním řádu příhodné, nicméně implementace v současné podobě není dostačující a vyžaduje mnoho úprav a upřesnění. Bezsporně je svěřenský fond flexibilním a účinným prostředkem pro ochranu majetku, nelze tak zároveň tvrdit, že je to nástroj k podvodným, zkracujícím či jiným nezákonným jednáním. To vše jsou pouze rizika, o kterých se vede rozsáhlá odborná diskuse a s největší pravděpodobností povede k přípravě několika novelizací tohoto institutu.

Kromě řady rizik je nutné pohlížet i na jistá zmíněná pozitiva, která tento instrument přináší. Fungování v praxi se dnes dá ještě těžce odhadnout a jeho pravý smysl ukáže až doba a sjednocující judikatura.

Seznam zkratek:

NOZ – zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

CCQ – Civil Code of Quebec z r. 1994

Haagská konvence - Haagská konvence o právu uplatnitelném na trusty a jejich uznávání

ABGB - Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie

Použitá literatura

- BARRIÈRE, F.: „The security fiducie in French law“, in Smith, L. (ed.): The Worlds of the Trust, Cambridge University Press, New York 2013.
- BEJČEK, J., ELIÁŠ, K., RABAN, P. aj. Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. ISBN 8071-797-464.
- BEDNAŘÍKOVÁ, B. Svěřenské fondy. Institut pro uchování a převody rodinného majetku. 1. vydání. Praha, Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-80-7357-938-8.
- BĚLOHLÁVEK, A. J., Co je to „Treuhand“?. In: Právní rádce. 1993, roč. 2, č. 2.
- BOUCKAERT, B. Property Law and Economics – Volume 5, Encyklopedia of law and economics, Second Edition. Edward Elgar Publishing, 2010.
- CLAXTON, J. B. Studies on the Quebec Law of Trust. Toronto: Thomson Carswell, 2005. ISBN: 0-459-24173-7.
- DANFORTH, R. T. Rethinking the Law of Creditor’s Rights in Trusts. Hastings LJ, 2002, roč. 53, s. 364.
- DUFF, A. A., Treatise on the Deed of Entail. Edinburgh: Bell & Bradfute, 2010. ISBN 978-1240103645.
- FARR, E.H., Planning and Defending Asset-Protection Trusts. Aliaba, American Law Institute, USA, 2012.
- FRANCIOSI, L., Italy: Trust and Italian Legal System: Why Menu Matters. In: Journal of Civil Law Studies, roč. 6, 2013.
- FRITZE, R. J. Historical dictionary of late medieval England, 1272 – 1485. Westport, Greenwood Press, 2002.
- FORTI, V., Comparing American Trust and French Fiducie. In: The Columbia Journal of European Law Online. 2010, roč. 17.
- GOLDSWORTH, J. Private Foundations: Law & Practice. Saffron Walden – Essex, Mulberry House Press Limited, 2011.
- HANSMANN, H., MATTEI, U., The Functions of Trust Law: A Comparative Legal and Economic Analysis, 73 New York University Law Review 434, 1998.
- HAYTON. D. J. The Law of Trust. London: Sweet & Maxwell, 2003. ISBN 978-1847037305.

- HEYROVSKÝ, L., Dějiny a systém římského práva soukromého. 4. vydání, Praha: J. Otto, 1910.
- HOUFEK, I. Trusty v rekonstrukci soukromého práva, Bulletin advokacie. 2013, roč. 23, č. 6. ISSN 1210-6348.
- JOHNSTON, D. Roman Law of Trusts. Oxford: Clarendon Press, 1988. ISBN 978-0-19-825216-0.
- JOHNSTON, D. Roman Law in Context. Cambridge: Cambridge University Press, 1999. ISBN 978-0521639613.
- KINCL, J. Gaius: učebnice práva ve čtyřech knihách. Brno: Tisk-Sýkora, 1993. ISBN 80-210-0766-4.
- KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-031-1
- KINCL, J., URFUS, V. - Římské právo. Praha: nakladatelství Panorama, 1990.
- KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK M. Římské právo. Praha: C.H. Beck, 1995.
- KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK M. Římské právo. Praha: C.H. Beck, 1997.
- KLANG, M., Experti by svěrenské fondy nerušili. Vznikne jejich evidence. [online]. 2010 [cit. 2014-05-19]. Dostupné z WWW: <http://zpravy.aktualne.cz/domaci/experti-by-sverenske-fondy-nerusili-vznikne-jejich-evidence/r~94879cfce7f511e3b78f0025900fea04/>
- KOCÍ, M., Institut svěrenského fondu v NOZ, In: Bulletin advokacie. 2014, č. 1-2, roč. 24. ISSN 1210-6348.
- LAMBERT, W.R., How Asset Protection Works, Trustmakers, 2007.
- LAWLER, J.J. A Short Historical Introduction to The Law of Real Property. Washington, D.C: Beard Books, 2000.
- LUPOI Maurizio, The Civil Law Trust, Vanderbilt Journal of Transnational Law, 1999.
- MIMROVÁ, T., Svěrenský fond jako efektivní nástroj ochrany majetku před věřiteli. In: Obchodněprávní revue, 2014, č. 3, roč. 5. ISSN 1213-5313
- PIHERA, V., Trust. Vybrané aspekty. In: Obchodněprávní revue, 2009, č. 7, roč. 1. ISSN 1213-5313.
- PIHERA, V., Nejpodivnější zvíře v lese – poznámky ke svěrenskému fondu. In: Obchodněprávní revue, 2012, č. 10, roč. 3. ISSN 1213-5313.
- POLÁČEK, B., Kolizní úprava svěrenství. In: Ad Notam, č. 5, 2013, roč. 19.

- RICHTER, T. Mezi smlouvou, vlastnictvím a korporací: právní úprava trustu v návrhu nového občanského zákoníku. In ŠTENGLOVÁ, J. Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006.
- RONOVSKÁ, Kateřina. Nové české nadační právo v evropském srovnání. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2010. s. 15. ISBN 978-80-7357-971-5.
- SCHWARCZ, L. S., Commercial Trusts as Business Organizations: Unraveling the Mystery, Duke Law School, Research Paper no. 32, 2002.
- SKŘEJPEK, Michal. Texty ke studiu římského práva, Praha: Orac, 2001. s. 19. ISBN 978-80-7380-150-2.
- SMITH, L., The Worlds of the Trust. Cambridge, Cambridge University Press, 2013. ISBN 978-1107-0324-39.
- STARK, A., S. Hidden Treuhand. Boca raton, Florida, Universal-Publishers, 2009.
- STEINER, E., French Law: A Comparative Approach, Oxford, Oxford University Press, 2010.
- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. Občanský zákoník – Komentář, Svazek III (§ 976 – 1474), Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-546-7.

Internetové zdroje:

- AKONTinfo, Trust jako nejúčinnější nástroj ochrany majetku. [online]. 2010 [cit. 2014-04-15]. Dostupné z: <http://www.akont.cz/cz/375.trust-jako-nejucinnejsi-nastroj-ochrany-majetku>.
- BÁLEK J., Rozhovor: Lenka Bradáčová - Chceme-li rychlejší trestní řízení, musíme udělat i nepopulární změny. [online]. 2010 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z WWW: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/rozhovor-lenka-bradacova>.
- BERNARD, t., The Fiducie: the Concept of the „Trust“ is finally Incorporated into French Law (online). In: Bulletin International Legal News. Roč. 10, č. 1. 2007. [online].2010[cit.2014-06-15].Dostupné :http://www.imakenews.com/iln/e_article000867025.cfm.
- Convention on the Law Applicable to Trusts and on their Recognition [online]. 2013[cit.2014-05-15].Dostupné z : <http://www.hcch.net/upload/conventions/txt30en.pdf>.

- Česká justice. Marvanová s Bradáčovou proti fondům, Polčák nevěřil svým uším. [online]. 2010 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z WWW: <http://www.ceska-justice.cz/2014/05/marvanova-s-bradacovou-proti-fondum-polcak-neveril-svym-usim/>.
- DOKOUPILOVÁ, V., Svěřenský fond – „anonymní majetek“ [online]. 2010 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z WWW: http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d45090v56405-sverensky-fond-anonymni-majetek/?search_query=sv%C4%9B%C5%99ensk%C3%BD+fond&search_results_page=.
- DOUGLAS, J., Trusts and their Equivalents in Civil Law Systems: Why did the French Introduce the Fiducie into the Civil Code in 2007? What might its Effects Be? [online]. 2010 [cit. 2014-06-15]. Dostupné z WWW: <https://lr.law.qut.edu.au/article/view/531>.
- Draft Common Frame of Reference Dostupné na: [online]. 2010 [cit. 2014-06-15]. Dostupné: http://ec.europa.eu/justice/policies/civil/docs/dcfr_outline_edition_en.pdf.
- Early Canadiana Online. [online]. 2010 [cit. 2014-06-02]. Dostupné z WWW: http://www.canadiana.ca/citm/themes/constitution/constitution8_e.html#constitutionala ct.
- Důvodová zpráva k zák. č. 89/2012 Sb., s. 353. [cit. 2014-04-04]. Dostupné z WWW: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf> .
- HAGLLEY, Trusty. [online]. 2010 [cit. 2014-04-15]. Dostupné z WWW: http://www.hagley.com/cs/offshoring_trusty#trusty1.
- LANGBEIN, J.H., The secret Life of Trust: The Trust as an Instrument of Commerce, [online].2014[cit.2014-05-20].Dostupné: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=319802.
- LIŠKUTÍN, T. Svěřenský fond v novém občanském zákoníku. [online]. 2010 [cit. 2014-05-19]. Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/sverensky-fond-v-novem-obcanskem-zakoniku-84181.html>.
- OECD (2011). Global Forum on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes Peer Reviews: Germany 2011: Combined: Phase 1 + Phase 2 (online). OECD Publishing[online]. 2010 [cit. 2014-06-15]. Dostupné z WWW: <http://www.keepeek.com/digital-asset-management/oecd/taxation/global-forum-on->

transparency-and-exchange-of-information-for-tax-purposes-peer-reviews-germany-2011_9789264110489-en.

- PIKAL, D. Svěřenský fond a velká očekávání? [online]. 2010 [cit. 2014-05-19]. Dostupné z WWW <http://www.epravo.cz/top/clanky/sverensky-fond-a-velka-ocekavani-94144.html>.
- Rozhovor s Robertem Pelikánem, ředitelem legislativního odboru MF. Ministerstvo financí ČR. [online]. 2010 [cit. 2014-05-19]. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/v-mediich/2014/rozhovor-s-robertem-pelikanem-reditelem-17175>.
- SCHWANK, Friedrich. The Austrian Private Foundation: between transparency and bank secrecy [online]. 2010 [cit. 2014-05-21]. Dostupné z WWW: <http://www.schwank.com/english/services/The%20Austrian%20Private%20Foundation.pdf>.
- SUN Life Financial. [online]. 2010 [cit. 2014-06-10]. Dostupné z WWW: http://www.sunlife.ca/advisor/v/index.jsp?vnextoid=bae571943662f110VgnVCM1000009b80d09fRCRD&vnextfmt=default&vgnLocale=en_CA.
- The Austrian Private Foundation („Privatstiftung“). In: Head-way.net [online]. 2010 [cit.2014-05-21].Dostupné: http://www.head-way.net/downloads/stiftung/privatstiftung_englisch.pdf.
- ZOUPIO. [online]. 2010 [cit. 2014-06-10]. Dostupné z WWW: <http://ccq.lexum.com/ccq/en/#!fragment/sec2875>.

Resumé:

Téma své diplomové práce jsem zvolil s ohledem na aktuálnost tématu vyplývající z rekonstrukce soukromého práva. Institut svěřenství se v českých zemích objevoval již od počátku devatenáctého století a nyní zažívá svůj kontroverzní návrat. Ačkoliv je úprava svěřenských fondů ve své aktuální podobě obhajována autory nového občanského zákoníku, odborná veřejnost ji tvrdě kritizuje a jedná se o návrzích na zrušení úpravy svěřenských fondů či o její novelizaci.

Diplomová práce je rozdělena do deseti tematických kapitol. Po úvodu vysvětlují prvopočátky institutu svěřenství v římském právu, a to v úpravě fideikomisu a jeho vývoji. Jelikož úprava svěřenských fondů vychází z úpravy quebeckého občanského zákoníku, který byl velmi ovlivněn institutem trustu, věnuji se ve třetí kapitole institutu trustu v zemích common law. Kapitole rovněž věnuji quebeckému občanskému zákoníku, neboť český zákonodárce jej pojal za hlavní inspirační zdroj.

Po dobu absence úpravy svěřenství v českém právu, bylo možné zakládat cizí trusty na území České republiky dle úpravy obsažené v Haagské konvenci. Právě proto se v páté kapitole věnuji úpravě trustů v zahraničí. Šestá a sedmá kapitola jsou věnovány úpravě svěřenství v novém občanském zákoníku a praktické využitelnosti svěřenského fondu z hlediska dlužníka i věřitele. V následující kapitole se věnuji otázce daňové zátěže svěřenských fondů v českém právním prostředí.

V práci se snažím poukázat na některé vady, které stávající úprava svěřenských fondů obsahuje, proto se v deváté kapitole zabývám rovněž postojem odborné veřejnosti k tomuto tématu.

Závěr pojednává o vhodnosti tohoto institutu pro českou společnost, avšak pouze v případě, že dojde k jeho novelizaci a nová úprava tak bude reflektovat společenský vývoj za posledních padesát let, na který, dle mého názoru, autor stávající úpravy v NOZ zapomněl.

Summary:

I chose the topic of my master's thesis considering the recency of the subject according to the recodification of private law. Legal institute of trust has been in Czech lands since 19th century and nowadays it experiences its controversial return. Although the recent legal form of trust is defended by authors of the new Civil Code, experts criticise it roughly and there are ongoing negotiations about abrogation of the legal institute or about its amendment.

This thesis is composed of ten thematic chapters. After the introduction I explain the origin of the legal institute of trust in Roman law, specifically in the form of fideikomis and its development. As the legal form results from The Civil Code of Québec highly influenced by the legal institute of trust, I focus on the legal institute of trust in common-law countries in the third chapter. I also dedicate one chapter to The Civil Code of Québec, as it was the main source of inspiration for Czech legislators. For a period of absence of the legal regulation of the trust in Czech law, according to the Hague Convention it was possible to create foreign trusts on the territory of the Czech Republic. For that reason I discuss the legal regulation of trusts abroad in chapter five. Sixth and seventh chapter is dedicated to the regulation of trust in the new Civil Code and functional utility of the trust on the part of both obligor and obligee. In the following chapter I am dealing with the question of tax burden of trusts in the Czech legal environment.

In my thesis I am trying to point out certain defects contained in the current legal regulation of trusts, so I discuss the opinion of experts in the ninth chapter.

Conclusion deals with suitability of this legal institute for the Czech society, but only in case of its amendment and where the new regulation will reflect the evolution of the society on last fifty years which was, in my opinion, forgotten by the author of the current legal regulation.

Klíčová slova: Svěřenský fond, NOZ, fideikomis

Keywords: Trust, Civil Code, fideicomis